

TRIMITAS

KOVO II-AJĄ
PRISIEKĖ BEMAŽ
700 ŠAULIŲ

9771392475004

1,99 €

svarbios pamokos

Ukraina patyrė, ką reiškia mokytis priešui jau trypiant jos žemę. Mes galime ir privalome mokytis jau dabar. Išmokime svarbias pamokas ir būkime pasiruošę dienai X.

Pilietinio pasipriešinimo pamokos

- Išmokssite tvarstyti žaizdas, naudoti turniketą, mobilizuoti galūnes, naudoti neštuvus.
- Išmokssite įžiebtį ugnį skeltuvu, kitomis priemonėmis. Pagaminti apkasų žvakę.
- Išmokssite elgesio taisyklių evakuojantis ir kaip parengti evakuacijos planą.
- Išmokssite pinti maskuojamąjį tinklą.

Atsparumo hibridinėms grėsmėms pamokos

- Išmokssite skirti hibridines grėsmes pagal veikėjus, jų tikslus ir naudojamus įrankius.
- Sužinosite informacinių, kibernetinių ir energetinių grėsmių atpažinimo ir užkardymo būdus.
- Suprasite, kaip identifikuoti užsienio žvalgybos tarnybų keliamas grėsmes.
- Gebėsite atpažinti propagandą, dezinformaciją ir melagienas.
- Sužinosite galimus atsako į hibridines atakas scenarijus.

2025 M. NR. 3 (1395)
TIRAŽAS 1000 EGZ.

© „TRIMITAS“, 2025
LEIDINIO INDEKSAS 5291.
ISSN 1392-4753

LIETUVOS ŠAULIŲ ŽURNALAS

TRIMITAS

ŠIAME NUMERYJE:

2	LŠS KRONIKA	22	ŠVIESKIS IR ŠVIESK / VAIDA SURVILIENĖ IR TOMAS MIELIAUSKAS Iševijos paramedikas Saulius Elertas: matau šaulius kaip svarbią jėgą karo ar kitų ekstremalių situacijų, tokių kaip gamtos katastrofos ar didelės avarijos, metu
6	PATIRTIS / PLK. LTN. LINAS IDZELIS Ką pamačiau lankydamasis Ukrainoje ir ką būtų galima pritaikyti Lietuvoje	26	LEGENDOS / STASYS IGNATAVIČIUS Aleksandro Mantauto 130-osioms gimimo metinėms
10	UGNIES LINIJA / SIGUTĖ LIMONTAITĖ Ne visi šauliai šaudo. Kodėl pilietinio pasipriešinimo šauliai mokosi naudotis ginklais, kurių niekada neturės?	28	SAJA / ROMAS JONAITIS Beveik istoriko pamąstymai apie istoriją, identitetą ir geopolitiką. Ar susidraugaus Vytis ir Pahonia?
12	ARSENALAS / VALDAS KILPYS Šaulių sąjungai Lietuvos kariuomenė perdavė automatinių ginklų	30	KARO ŽINGSNIAI / SERŽAS ŠEVČENKA IR VILMA KIURĖ Ukraina 2014 metais (4 dalis)
14	GARBĖS SARGYBOJE / VALDAS KILPYS LŠS štabo garbės kuopa. Kasdienybės kronikos, arba 25-eri metai tarnyboje	34	KIBERNETINIS SAUGUMAS Ištuštinta banko sąskaita – ne vienintelis praradimas prisijungus prie nesaugaus belaidžio interneto
16	VIENOS NUOTRAUKOS ISTORIJA / VALDAS KILPYS Kaip LK šarvuotis „Landsverk 181“ per Laisvės alėją važiuavo...	36	VYTARAS RADZEVIČIUS KĄ RAŠĖ „TRIMITAS“?
18	IŠMOKTOS PAMOKOS / EDUARDAS KLIMENKA IR GABRIELIUS E. KLIMENKA Kuprinė: kaip pasirinkti, kad nepatruktum?		
21	SPORTAS / RITA GUDĖ Lietuvos šaulių sąjunga triumfavo gynybos štabo tinklinio turnyre!		

Išleidžiamas paskutinę klekvieno mėnesio savaitę.

Kasdienes naujienas apie Lietuvos šaulių sąjungą skaitykite oficialiame tinklalapyje www.sauliusajunga.lt

f Lietuvos šaulių sąjunga

VYR. REDAKTORIUS **Vytaras Radzevičius**
KALBOS REDAKTORĖ **Sandra Balžekaitė**
KORESPONDENTAS **Valdas Kilpys**
DIZAINAS **Greta Janutytė, Paulius Budrikis [CRITICAL]**

VIRŠĖLIO NUOTRAUKA: **VALDO KILPIO**
nuotraukoje – LŠS štabo Garbės sargybos kuopa Laisvės alėjoje Kaune.

Autorių dėmesiu – medžiagų kitam numeriui laukiame iki einamojo mėnesio 10 dienos imtinai!

REDAKCIJOS KOLEGIJA:
Žilvinas Neliubšys / CV narys
Aurimas Navikas / CV narys
Augustas Žukauskas / CV narys
Aušra Garnienė / LŠS Komunikacijos skyriaus vedėja
Gabrielius E. Klimenka / šaulys
Gertrūda Šitkauskaitė / neformaliojo švietimo mokytoja
Irena Šalaviejienė / iševijos šaulė

Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone. Rankraščiai negražinami ir nerecenzuojami.

SPAUSDINO **UAB „JUDEX SPAUDA“**
Europos pr. 96C, LT-46351, Kaunas
Dėl spaudos broko kreiptis į spaustuvę.

LEIDĖJAS: **Lietuvos šaulių sąjunga**
[FACEBOOK.COM/SAULIUSAJUNGA.LT](https://facebook.com/sauliusajunga.lt)

ADRESAS: **Laisvės al. 34, LT-44240 Kaunas, Lietuva.**
EL. P. redakcija@sauliusajunga.lt

PRIESAIKA

1

1

Lietuvai prisiekė beveik 700 naujų Lietuvos šaulių sąjungos narių

Kovo 11-ąją, 35-ąjį kartą švenčiant Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo dieną, Vilniuje Lietuvos šaulių sąjungos nariais tapo kone 500 savo valstybei neabejingų piliečių. Naujų šaulių priesaikos ir jaunųjų šaulių pasižadėjimo ceremonijos vyko ir Kaune, Šiauliuose, Plungėje bei kituose Lietuvos miestuose.

„Laisvė nėra duotybė. Laisve reikia ne tik naudotis, bet ir ją saugoti, tad kiekvieno iš mūsų pareiga būti pasiruošus ją ginti. Kuo geriau visuomenė bus pasiruošusi ir motyvuota dalyvauti visuotinėje gynyboje, tuo saugesnė bus mūsų brangi Tėvynė“, – sakė Lietuvos šaulių sąjungos vado pavaduotojas, laikinai pavaduojantis Sąjungos vadą, plk. ltn. Gediminas Latvys.

Kovo 11-osios rytą Vilniuje, Lukiškių aikštėje, šaulio priesaikos žodžius ištarė beveik 200 suaugusių šaulių, o jaunojo šaulio pasižadėjimą davė arti 300 jaunuolių nuo 11 iki 18 metų.

Iškilmingame renginyje Vilniuje dalyvavo ir Europos Sąjungos bei NATO valstybių piliečiai, nuolat gyvenantys Lietuvoje, – jie tapo Lietuvos šaulių sąjungos rėmėjais.

„Gausėjančios šaulių gretos – tai augančio piliečių susitelkimo, noro kurti saugesnę valstybę, kurioje gyvena laisvi, orūs ir atsakingi žmonės, ženklas“, – sakė Karaliaus Mindaugo šaulių [Vilniaus apskr.] 10-osios rinktinės vadas ats. mjr. Mindaugas Milius.

Arti šimto naujų narių, švėsdami Kovo 11-ąją, įsiliejo į Šaulių sąjungą ir Kaune – priesaikos bei pasižadėjimo ceremonija vyko Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje, kur vidurdienį tradiciškai kauniečiai ir miesto svečiai susirenka švęsti Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo šventę.

„Džiaugiuosi gausėjančiomis mūsų gretomis ir raginu visus, kurie dar tik svarsto, imtis veiksmų.

Ištikus krizei nebus laiko mokytis. Tad stokite į Šaulių sąjungą ir šalia jūsų stovės beveik 17 tūkstančių mūsų brolių ir sesių šaulių“, – ragina plk. ltn. Gediminas Latvys ir pabrėžia, kad organizacija atvira visiems šalies piliečiams, nepaisant fizinio pasirėngimo ar amžiaus.

Lietuvos šaulių sąjungoje galima rinktis ne tik pasiruošimą ginkluotam pasipriešinimui ir valstybės gynybai, bet ir daugybę neginkluotų veiklų. Organizacijoje vystomi kibernetinių operacijų, bepiločių orlaivių, medicininės paramos, logistikos, ryšių ir informacinių technologijų, psichologinės paramos ir kitokie pajėgumai, galima rinktis švietimo, sporto ir kultūros veiklas. ×

2

3

Lietuvos šaulių sąjungoje vystomi kibernetinių operacijų, bepiločių orlaivių, medicininės paramos, logistikos, ryšių ir informacinių technologijų, psichologinės paramos ir kitokie pajėgumai, galima rinktis švietimo, sporto ir kultūros veiklas.

1. Vilniuje prisiekė bemaž 500 šaulių.

2. Artį šimto naujų narių, švėsdami Kovo 11-ąją, įsiliejo į Šaulių sąjungą ir Kaune.

3. Šaulių sąjungoje – ir patirtis, ir jaunystė.

1

TOLIAU VYSTOMI BEPILOČIŲ ORLAIVIŲ PAJĖGUMAI: GAUTA NAUJŲ DRONŲ

2

Tekstas ir nuotrauka:
VALDAS KILPYS

1. Naujas „paukštis“ jau šaulių rankose.
2. Pirmosios minutės po drono gavimo. Kiekvienam knieti jį apžiūrėti.

Kalbant apie orlaivius, jie dalinami į tris klases. Pirmieji, mažiausi – mikrodronei. Antrai klasei priklauso vidutinio dydžio dronai (būtent tokie metų pradžioje ir pasiekė šaulių rankas). Dažniausiai tai žvalgybiniai arba koviniai dronai.

Trečios, didžiausios klasės orlaiviai dažnai yra „sparno“ tipo ir primena vienokį ar kitokį lėktuvėlį.

2

DRONŲ ĮVAIROVĖ

Kuris laikas viešojoje erdvėje pasigirsta žinių apie kariuomenės sandėlius pasiekiančius dronus. Neatsilieka ir šauliai. Dar praeitais metais buvo sudarytos nemonkos pirkimo sutartys su Lietuvoje įsikūrusiais bepiločių orlaivių gamintojais, kurie tiekia pažangius įvairias funkcijas galinčius atlikti bepiločius orlaivius.

Kita vertus, dera pastebėti, kad nepaisant to, jog pagrindinis akcentas skiriamas būtent skraidantiems dronams, jų esama įvairių ir karyboje jie naudojami palyginti seniai. Iš tiesų dronas yra gana plati sąvoka, apimanti įvairių autonominių ir robotizuotų sistemų pavadinimus. Jie veikia vandenyje, po vandeniu, sausumoje, ore ir net kosmose.

Kalbant apie orlaivius, jie dalijami į tris klases. Pirmieji, mažiausi – mikrodronei. Antrai klasei priklauso vidutinio dydžio dronai (būtent tokie metų pradžioje ir pasiekė šaulių rankas). Dažniausiai tai žvalgybiniai arba koviniai dronai. O trečios, didžiausios klasės orlaiviai dažnai yra „sparno“ tipo ir primena vienokį ar kitokį lėktuvėlį. Jie skraido aukštai, ilgai, atlieka žvalgybines užduotis ir perduoda informaciją.

„KOVAS T“

Pasak lietuviškus dronus gaminančios įmonės atstovo Vyginto, raidė T reiškia tai, kad drone sumontuota termovizorinė kamera, kuri įgalina puikų vaizdą ir nakties metu. „Dronai, kuriuos gavo šauliai, geriausiai tinka žvalgybos užduotims, nes turi tikrai puikią įrangą. Kita vertus, „Kovas T“ yra universalus orlaivis, kuris gali nešti ir reikiamos vietos pristatyti nedidelį krovinį“, – pasakojo Vygintas. Paklaustas apie priešo galimybes perimti šio drono valdymą, įmonės atstovas mįslingai šypsojosi...

Šauliams skirti orlaiviai vien pažangiomis kameromis neapriboti. Vykdamas žvalgybines užduotis ypač svarbu tiksliai nustatyti reikiamas koordinatas ir jas pranešti, kam reikia. Tam tikslui naudojami lazeriniais technologijomis grįsti tolimačiai, kurie taip pat sumontuoti „Kovas T“.

Komplekte yra ir garsiakalbiai, kurie parankūs užtikrinant viešąją tvarką, valdant didžiulius žmonių srautus. Susižavėjimą kelia ergonomiškos ir patogios kuprinės, kuriose orlaivis saugiai supakuojamas. Įmonės atstovo teigimu, jų gaminami dronai turi „kovinį krikštą“, buvo naudojami dingusiems asmenims ieškoti, gaisrams identifikuoti. Visos užduotys buvo sėkmingai įvykdytos. x

KĄ PAMAČIAU LANKYDAMASIS UKRAINOJE IR KĄ BŪTŲ GALIMA PRITAIKYTI LIETUVOJE

Ukrainos kariuomenė greitai mokosi ir testuoja naują ginkluotę, įvairias technologijas. Kiekvieną kartą nuvykęs į vieną ar kitą dalinį, vis pamatai ką nors naujo. Toks mąstymas ukrainiečių karius padarė techniškai išprususius ir stipriai kūrybingus.

Ukrainiečiai kariauja efektyviai ir sugeba prieš rusus atsilaikyti jau 11 metų. Kadangi vis dar tęsiasi karas, per daug atvirauti negalėsiu. Šioje dalyje tik paminėsiu pagrindinius užstrigusius dalykus, į kuriuos reikėtų atkreipti dėmesį. Vartydamas metodines knygas suvokiu, kad tikrai dar turiu kur pasitempti. Prisipažinsiu, kad kai ko beveik visai nesuprantu. Net po vieno praktinio elektroninės kovos ir įvairių dronų pristatymo paklausiau karininko, ar pristatymą rengęs mokymo centro viršininkas (pulkininkas) nėra koks elektroninės kovos atradėjas ar inovatorius. Sako, paprastas pėstininkų karininkas, tik karas privertė daug dalykų išmokyti.

UKR KARIUOMENĖ NAUDOJA ANTVANDENINIUS, ORO IR ANTŽEMINIUS DRONUS.

Antvandeniniais dronais pavyko padaryti didelių nuostolių rusų Juodosios jūros laivynui, kuris buvo priverstas pasitraukti. Galima daryti išvadą, kad tai yra labai efektyvi priemonė, kurią būtų galima paleisti iš kranto, valčių ir laivų. Netgi neturint jokių jūrinių priemonių, dronais būtų galima vykdyti priešų pajėgų trikdymą.

1

3

1. LŠS vadas plk. ltn. Linas Idzelis Ukrainos kariams perduoda LŠS vėliavą.

2. Ukrainiečių dronai okupuotus vaizina mirtimi.

Tekstas:
LŠS vadas plk. ltn. LINAS IDZELIS

Nuotraukos:
VALDAS KILPYS,
VIDMANTAS ČINAUSKAS,
LŠS ARCHYVAS.

Oro dronai – daugiausia paplitę ir neleidžia vykdyti manevrinio karo. Jie sukelia iki 85 procentų technikos ir gyvosios jėgos nuostolių. Skirstomi į:

ŽVALGYBOS (sparno tipo ir kopteriai, pastarieji naudojami sprogstamajam užtaisui numesti. Tačiau į tokius dronus galima įdiegti įvairią programinę įrangą su dirbtiniu intelektu, kurias pasitelkus galima nustatyti minų laukus ir įvairią karinę techniką);

FPV (angl. „First Person View“). Kartą iš Kyjivo paskambinau vienam pažįstamam pulko vadui, sakau, tuoj atvažiuoju į vadavietę. Žinoma, Ukraina – ne Lietuva, ten važiuojama nuo Kyjivo iki fronto visą dieną. Kai vakare jau buvome prie fronto linijos, pulko vadą teko lankyti ne vadavietėje, o jau ligoninėje. Sėdžiu ant lovos, o jis kitoje lovoje guli visas subintuotas. Sako, FPV dronas pamušė priešais važiuojantį džipą, kuris užsidegė, jame buvo trys kariai. Jis kaip vadas puolė juos traukti. Išgirdo, kad paskrenda dar vienas FPV dronas su RPG 7 užtaisu į tą pačią, jau degančią mašiną. Spėjo atsitraukti ir nusiristi, pats stipriai apdegė, neteko daug kraujo, o karių, deja, išgelbėti nepavyko. Sako, matai, kokie efektyvūs FPV dronai, gali pasižiūrėti į mane. Šiais dronais galima naikinti techniką, vadavietes ir pėstininkus. Ypač pavojingi FPV dronai, valdomi optiniu kabeliu. Šiuo metu FPV dronai skrenda iki 20 km. FPV dronai naujausios generacijos taikinius nustato ir užfiksuoja pasitelkę dirbtinį intelektą. Dar neteko girdėti, kad tokio tipo dronuose būtų panaudota veidų atpažinimo programa ir jie nutaikomi, pavyzdžiui, išskirtinai į vadovaujantį personalą, bet, manau, ilgai netruks, kai tokia galimybė tikrai bus galima. Šiuo metu taikiniai yra parenkami tokia tvarka: tankai, savaeigė artilerija; elektroninės kovos priemonės, vadavietės; kovinės mašinos ir tempiamos haubicos; minosvaidžiai ir pėstininkai. Dažniausiai, jeigu FPV drono skrydžio iki taikinio metu pasitraukia numatytas taikiny (pavyzdžiui, oro gynybos sistema), smūgiuojama į vadavietę ir kokį bunkerį, kuris yra atakuojamas jau kelintą dieną. Todėl rusai yra atitraukę logistiką. Pozicijos ir logistiniai keliai uždegti žvejybiniais tinklais, prie technikos pritvirtintos grotos ir maskavimo tinklai. Vadavietės ir visa technika yra slepiama po žeme.

2

AGRODRONAI, kurie minuoja, pristato logistiką ir mėto sprogstamuosius užtaisu prieš užnugaryje, taip pat atlieka radijo ryšio retransliatoriaus funkciją. Numesti yra naudojami savadarbiai sprogmenys: kumuliaciniai, fugasiniai, termobariniai, padegamieji; aukščiau paminėtų užtaisų kombinacija. Beje, labai panašūs sprogmenys yra kabinami ir ant FPV dronų. Žinoma, galima kabinti standartinius perdarytus artilerijos, minosvaidžių šaudmenis, bet jų yra didelis stygius. Tačiau gera žinia, kad daug įvairių dronų sprogmenų jau pradėti gaminti gamykliniu būdu. Tai stipriai sutaupo laiko ir gyvybių, nes pačiam su plaktuku ir dilde perdarinėti sprogmenis gana pavojinga. Tai daroma, kai nėra kitos išeities, o viską reikia pačiam pasidaryti, nes priešas toliau puola. Sprogmenis numetamas vykdomas iš 100 m aukščio, prieš užnugario minavimas – 20 m. Agrodronai gali būti valdomi per „Starlink“, pritvirtinto ant drono viršutinės dalies. Pats valdymas yra vykdomas šimtus kilometrų nuo fronto linijos, o antžeminė komanda veikia prie fronto linijos. Tai padeda išsaugoti dronų pilotus ir navigatorius, kartu saugioje vietoje turėti dronų padalinį vadavietes.

TOLIMOJO SMŪGIO „DEEP STRIKE“. Šiuo metu tokie dronai gali nuskrietti apie 2000 km. Kadangi yra atakuojami strateginiai objektai, reikia, kad dronai

nešėtų bent 50 kg sprogstamosios medžiagos. Ypač tai aktualu atakuojant gamyklas, nes reikia pramušti storas sienas. Tam tikslui taip pat yra naudojama mažoji aviacija, kuri yra perdaroma į dronus ir gali nešti užtaisu iki tonos. Rezultatus matome elektroninėje erdvėje. Galima pasidžiaugti, nes jie gadina strateginę infrastruktūrą, atsargas ir tai stipriai pakelia savų pajėgų moralę.

ŽEMĖS DRONAI skirti pristatyti logistikai, evakuoti sužeistiesiems, kovoti, ant kurių pritaisyta įvairi nuotoliu valdoma ginkluotė.

Atsirandant tarnybose įvairių dronų, Ukrainoje yra įkurtas tarpinstitucinis dronų koordinavimo centras. Jis jungia kariuomenę ir kitas sukarintas organizacijas, vykdančias atskiras ir bendras užduotis. Pravartu ir mums būtų pagalbota apie tokius koordinavimo centrus, nes daugėja įvairių dronų.

KOVA SU DRONAIŠ

Kova su dronais yra labai sudėtinga, nes elektroninės kovos priemonės yra labai brangios, o dažniai, kuriuos reikia slopinti, labai greitai kinta. Tad, kas veikia dabar, po kelių mėnesių jau gali būti pasenę. Taip pat sensta ir dronų detektoriai, kurie praneša, kad į jų pusę atjuda dronas. »

Šiuo metu kovai su dideliais rusų „Geran“ tipo dronais, kurie skrenda naikinti svarbios infrastruktūros, ukrainiečiai naudoja mobilias komandas, kurios „pick up“ tipo džipais su pritvirtintais 12,7 mm arba suporintais 7,62 mm kulkosvaidžiais naikina į jų teritoriją įskridusius dronus. Tose mašinos taip pat yra sumontuoti specialūs prožektoriai. Kiti dronai yra paveikiami elektroninės kovos priemonėmis. Visos komandos yra sujungtos į bendrą išankstinio stebėjimo ir pranešimo sistemą. Kyjive pas treniruoklių gamintojus teko matyti specialų treniruoklį, kuriuo yra rengiamos komandos. Tai kulkosvaidis ant trikojo, FPV akiniai ir per kompiuterį paleista speciali programa, kuri imituoja „Geran“ drono skrydį. Kulkosvaidžio operatorius trumpomis paplūpomis po 3–4 šovinius bando numušti taikinį. Buvo paminėta, kad 19 metų panelė per pietų pertrauką mokėsi šaudyti ir kad po darbo važiuos budėti į nustatytą rajoną netoli Kyjivo. Tai dar kartą įrodo, kad tai ne raketų mokslas, jeigu tik paprastas civilis žmogus nori, gali išmokyti naudotis ginklais ir prisidėti prie savo Tėvynės gynybos.

Kitas gana įdomus sprendimas yra iš mažosios aviacijos pilotų sukurtos „Geran“ ir „Orlan“ tipo dronų naikinimo komandos. Visi sujungti į tą patį tinklą kaip ir antžeminės komandos. Gauna signalą, kyla, prisiveja ir iš kulkosvaidžio nušauna „Geran“ droną. Žvalgybinį „Orlan“ ar „Zalą“, kurie skrenda apie 3 000 m aukštyje, gali paprasčiausiai nutaranuoti su sparnu. Žinoma, reikia įvertinti, kad šaudydamas į dronus, kurie turi kelias dešimtis kilogramų sprogstamojo užtaiso, turi pasirinkti saugų atstumą, jog sprogimo banga nepažeistų lėktuvo ir pats neatsidurtum ant žemės. Manau, atėjo metas ir Lietuvoje įdabinti mažąją aviaciją ir Lietuvos šaulių sąjungoje įkurti aviacijos eskadrilę.

Kovai su kopteriais galima efektyviai panaudoti kitą kopterį su pritvirtintu pagaliu, kuris pakibęs virš priešiško drono, jam smūgiuoja su pagaliu per propelerį, tada pastarasis praranda pusiausvyrą ir nukrinta. Kitas būdas yra greitai paleisti FPV droną ir kinetiniu susidūrimu, numušti priešų kopterį. Žinoma, FPV dronu galima daug ką skraidančio numušti, tik reikia įvertinti, kad pakilus daugiau nei į 2 000 m aukštį pradeda šalti baterijos. Ukrainiečiai gyrėsi, kad sugebėjo numušti rusų droną 2 500 m aukštyje. Taip pat teko matyti įdomių sprendimų, kur prie agrodronų pritvirtinti medžioklinio šautuvo vamzdžiai, o šaudoma 3,5 ir 3,7 mm medžiokliniais šratais. Be abejo, tokiems kūrybiiniams sprendimams įgyvendinti reikia turėti techninių žinių.

3

Viską prieš tai testuoti ir tobulinti. Testuoti reikia ir visas elektronines kovos priemones, įskaitant personalines, mašines, kupolines, kryptines ir kt., nes šios priemonės ypač greitai keičiasi. Žinoma, pravartu žinoti, kad prieš žvalgybinius kopterus ir FPV dronus gana efektyviai naudojama sukonzentruota šaulių ginklų ugnis ir medžiokliniai bei pompiniai šautuvai. Na, o jeigu jų neturi, reikia nekišti nosies į lauką ir įsirengti poziciją, kad priešas negalėtų pastebėti iš viršaus. Ypač gerai įkasti ir užmaskuoti kovinę techniką, kruopščiai slėpti vadavietes, jas įrengti rūsiuose arba iš anksto įkastuose ir požeminėmis komunikacijomis sujungtuose konteineriuose. Jokiu būdu nenaudoti palapinių ar kitų gerai iš drono pastebimų pozicijų, iš smėlio maišų išdėtų kelių patikros postų, lauko ligoninių, valgyklų, logistinių bazių, nes tik laiko klausimas, kada jus pastebės, o tada atskris ir ne tik dronas, bet ir raketa.

„OODA LOOP“ (ANGL. OBSERVE, ORIENTATE, DECIDE, ACT) PRITAIKYMAS PRAKTIKOJE

Kare svarbiausias yra sprendimo priėmimo ir vykdymo greitis. Tai reiškia, kad turi pastebėti priešą, priimti sprendimą ir pradėti vykdyti užduotį labai greitai. Tai gali užtrukti nuo kelių sekundžių iki keliolikos minučių. Lankantis vienos brigados dronų batalione teko stebėti, kad visas brigados atsakomybės rajonas yra stebimas realiu laiku žvalgybiniais kopteriais. Kai pasirodė priešų pėstininkai, jie buvo atakuoti per kelias sekundes. Visi dronai, kurie vykdė stebėjimą, turėjo ir sprogmenų numetimo

3. Dronų konstravimas Lietuvoje.

4. Karo taisyklės pakeitęs orlaivis.

funkciją. Tačiau granatos nepataikė į rusų pėstininkus. Jie nuskubėjo į pastatą, per keliolika sekundžių atsikrdo FPV dronas ir atakavo pastatą. Tačiau užtaisas nesprogo, rusai tuo kartu liko gyvi. Tai parodo, kad reakcijos laikas – vos kelios sekundės. Nakties metu pastatams griauti naudojami agrodronai, nes dieną jie yra per dideli taikiniai ir gali būti lengvai numušti priešų pėstininkų sukelta ugnimi.

Lankydamasis fronto lygio dronų batalione, kur buvo naudojami dideli žvalgybiniai fiksuoto sparno dronai, supratau, kad daug padeda technologiniai sprendimai. Skrendant dronui, viena seržantė pamatė rusų tanką. Transliacijos programoje algoritmas automatiškai užrašė į taikinių laukelį žodį „tankas“, kitoje eilutėje atsirado jo koordinatės. Tuomet tos koordinatės atsidūrė mūšio valdymo sistemoje „Krapiva“ ir situacijos suvokimo programoje „Delta“ realiu laiku. Vėliau realiu laiku prasidėjo greitas priemonių, kurios gali atakuoti, vertinimas, tarp įvairių lygių (fronto, brigados, bataliono) vadaviečių. Buvo greitai priimtas sprendimas, kas vykdys ugnies uždavinį, šiuo atveju atakavo FPV dronas ir sudegino priešų tanką. Būna atvejų, kai ugnies priemonių nėra, kurios efektyviai galėtų pasiekti priešų pozicijas. Kai lankiausi viename specialiųjų pajėgų

padalinyje, jie turėjo informacijos, kad kitoje upės pusėje yra susirinkę rusų karininkai, kurie švenčia Desantininko dieną. Jie greitai kreipėsi į vadovybę, kad gautų „Himars“ sistemą, kuri pasiektų priešų vadavietę, tačiau tuo metu tokios sistemos paprasčiausiai nebuvo, o kitos neefektyvios, nes negali pasiekti taikinio. Kad nebūtų savų pajėgų numušti mūsų pačių dronai, situacijos suvokimo programoje yra speciali sinchronizavimo lentelė, kur visi dronų pilotai suveda savo numerius, kad įvairūs padaliniai ir vadavietės matytų, kiekvienam dronui kabo ore. Ukrainiečiai susikūrė dronų vaizdo transliavimo programą, teko matyti įvairių sprendimų. Vieną iš jų nusižiūrėję šauliai per kelis mėnesius sukūrė savo versiją, kuri kuo puikiau veikia ir šiuo metu yra naudojama per pratybas. Vėliau informacija yra perduodama į „Tak“ programėlę, ji gali būti karinė arba civilinė. Tai suteikia kiekvienam kovotojui savo telefone matyti transliaciją iš drono, o vadams – greitai priimti sprendimus ir žaibiškai nukreipti kovotojus ten, kur reikia. Tačiau priešas irgi nesnaudžia, naudoja žvalgybinių ir smogiamųjų dronų kombinaciją, kai šie du dronai skrenda kartu. Vienas aptinka taikinį ir nurodo smogiamajam dronui koordinates realiu laiku. Tai rodo, kad visi galvoja, kaip pagreitinoti „OODA loop“. Tad galime pasidaryti išvadą, kad turi būti greitas arba žūsi.

VIETINIAI GYVENTOJAI NE TIK PADEDA, BET IR PERDUODA PRIEŠUI KOORDINATES

Visi sutikti Ukrainos kariuomenės atstovai pabrėžė, kad nuo 2014 metų patikimiausias padalinių aprūpinimas vyksta per civilius savanorius ir įvairius fondus. Taip yra užsakomi daiktai, kurių reikia konkrečiam padaliniai greituoju laikotarpiu. Pavyzdžiui, parašo, kad skubiai reikia „Mavic 3T“ dronų, džipo, maskavimo tinklų, guminių batų, mikroautobuso, padangų, detalių, generatorių ir pan. Susivieniję civiliai žmonės sugeba greitai surinkti pinigų ir greitai ir efektyviai pristatyti reikiamas priemones į fronto liniją. Kai kurios brigados yra įsteigusios fondus, kur patys perka sau ginklus, šarvuočius, organizuoja pristatymą per kelias šalis, nes paprasčiausiai visiems visko neužtenka. Todėl dar taikos metu reikėtų pagalvoti, kaip organizuotume logistiką per visas klases. Kiekvienas vadas turi atsakyti į klausimus: kur miegosime, kai kareivinėse negalima, nes gausi raketą? Ukrainiečiai nuomajasi butus ir namus už fronto linijos arba gyvenamąjį plotą skiria vietinė valdžia tų žmonių, kurie yra pasitraukę iš pavojingų rajonų. Ką valgys? Kur gamins? Kiekvienas padalinys turi savo biudžetą, patys perka maistą, o gamina tik tiems, kurie yra

4

fronto linijoje. Maistą pristato termosuose arba, jeigu nėra galimybės pristatyti, jis gaminamas apkasuose, bunkeriuose ir pan. Kur labai pavojinga, į priekines pozicijas, ima tik vandenį ir maišą šokoladukų. Visi kiti maitinasi užnugaryje namuose ir butuose, patys gamindami maistą. Pavyzdžiui, kai lankiausi brigados mediciniame stabilizaciniame punkte, kuris jau buvo visai arti fronto linijos, buvome pavaišinti sriuba su frikadelėmis ir sumuštiniais. Sriuba buvo išvirta privačiame pusiau apgriuvsuame name ant dujinės viryklės. Kitaip sakant, kol leidžia sąlygos, gamini ant viryklės, nėra sąlygų, gelbėja statinė su kiauriu dugnu ir kazaras arba turistinis dujų balionėlis. Tiesa, kaip ir pas mus prie kebabų kiosko yra labai daug kariškių, taip pat ir degalinėse. Tik taip sustojant reikia suprasti, kad priešų dronai gali pastebėti ir kas nors parlėks. Tad su karine technika Ukrainoje arčiau fronto nerekomenduojama sustoti degalinėse ir kioskuose, nes gali prisišaukti bėdos. Kur prausiamasi ir skalbiama? Paprastai, jeigu turi išsinuomojęs namą ar butą, turi rasti sprendimą, nes dažnai jau ten nebūna elektros ar dujų. Jungiamas generatorius, kažkur randama vonia ar dušas bei skalbyklė ir taip išsprendžiami higieniniai reikalai. Kas kiek keičiami kariai? Paprastai karys apkasuose būna tris paras, nakties metu pakeičiamas. Bet atsiradus FPV dronomams tai daryti reikia vis atsargiau. Kur yra stabilizaciniai medicininiai punktai? Jie įrengiami 3–10 km nuo fronto linijos. Paprastai rūsyje arba bunkeryje yra pastatomos kelios lovos, kur dirba chirurgai, anesteziologai, paramedikai. Sukaupiama tam reikiama tvarslava. Kiek lankiausi tokiuose punktuose, medikamentų stygiaus nepastebėjau. Baisiausias dalykas, kai

sužeidžiamas karys ryte, o evakuoti dėl FPV dronų tankio galimybių nėra. Tada naktį reikia amputuoti galūnes, nes pamiršta atleisti spaudžiamuosius tvarščius arba sužeistieji nakties nebesulaukia. Į stabilizacinį punktą sužeistieji atgabunami tiesiai iš mūšio lauko, nuplaukami, sutvarstomi ir toliau specialiais automobiliais, autobusais, traukiniais yra išvežami į saugius užnugario rajonus, kur daromos rimtos operacijos, protėzavimai ir t. t. Kur laikoma amunicija? Užnugaryje išdėliota rūsiuose, bet daugiausia sovietinėse atominėse slėptuvėse. Tačiau tas vietas reikia pasirinkti taip, kad išvis nebūtų civilių gyventojų arba juos prievarta iškeldinti. Vienoje srityje buvau susitikęs su pažįstamu policijos viršininku, kuris papasakojo, kad vietiniai gyventojai išdavė 155 mm artilerijos sviedinių sandėlio ir dronų dirbtuvių koordinates. Į abi vietas paskrido raketos ir padarė didelių nuostolių. Atsižvelgdami į tai, visi padaliniai, kurie nėra apkasuose, o išsidėstę užnugaryje gyvenvietėse, vilki civilius rūbus, judėjimas yra visiškai minimizuotas, nenaudojami kariniai automobiliai, nes vietiniai gyventojai renka informaciją ir perduoda rusų pusei. Dažnas atvejis, kad iš po nakties automobilis būna užminuotas. Tad užnugaryje veikia Ukrainos kontržvalgybos komandos, kurios specialiomis techninėmis priemonėmis stebi civilius gyventojus, nes Rytų Ukrainoje yra visokio plauko žmonių, kurie ne tik dirba už pinigus, bet ir ideologiškai laukia „Rusijos pasaulio“ atėjimo. Mums irgi reikėtų apgalvoti, kaip užtikrintume užnugario saugumą, nes turime nelojalų valstybei elementų, kurie laukia, kol mus išvaduos iš nepriklausomybės. x

NE VISI ŠAULIAI ŠAUDO

KODĖL PILIETINIO PASIPRIEŠINIMO ŠAULIAI MOKOSI NAUDOTIS GINKLAIS, KURIŲ NIEKADA NETURĖS?

Lietuvos šaulių sąjungoje (LŠS) sau tinkamą vietą rasti gali bene kiekvienas norintis. Nors LŠS dažnai laikoma organizacija, kurioje visi tik „šauda ir gaudo“, ne kiekvienas jos narys dėl asmeninių aplinkybių, pavyzdžiui, sveikatos būklės, įskaitant ir psichinę sveikatą, gali įsigyti asmeninį ginklą. Tačiau tūkstančiams patriotiškai nusiteikusių šaulių, nepaisant jų sveikatos, vis dėlto suteikiama galimybė išmokyti valdyti ginklą, juo naudotis ir, prižiūrimiems instruktorių, net išmokyti šaudyti.

IŠMOKTI NAUDOTIS GINKLAIS GALI KIEKVIENAS ŠAULYS

Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės vadas, ats. mjr. Mindaugas Milius aiškino, kad šauliams sudaroma galimybė gilinti žinias ir ugdyti įgūdžius atsižvelgiant į asmeninius norus bei galimybes. Nėra privalomų mokymų, nėra privaloma dalyvauti renginiuose – šaulys visada pats sprendžia, kur ir kiek nori tobulėti ar dalyvauti, tačiau kiekvienas šaulys yra skatinamas pasirinkti veiklos kryptį ir nuosekliai tobulėti toje srityje. „Šaulio norai gali būti apriboti dėl jo sveikatos ar kitų priežasčių, kurios yra svarbios užtikrinant saugumą: pavyzdžiui, šauliai, kurie dėl ligos ar tam tikro neįgalumo negali savarankiškai saugiai naudotis ginklu, paprastai gali dalyvauti tik tokiose pratybose, kuriose ginklai nėra naudojami“, – kalbėjo 10-osios rinktinės vadas.

Tekstas:
1033K 7B šaulė
SIGUTĖ LIMONTAITĖ

Nuotrauka:
VIDMANTAS ČINAUSKAS

1

Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės metodininkas Andrius Šmailis pridūrė, kad mokytis, kaip ir privačiose šaudyklose, gali visi šauliai. Šaulių sąjungoje baigusiems bazinį pilietinio pasipriešinimo kursą suteikiamos galimybės susipažinti su ginklo funkcionalumu. Su priežiūra ir instruktoriais tokie šauliai galėtų ir mokytis šaudyti.

1. Mokėti valdyti ginklą svarbu kiekvienam.

„Tam, kad šaulys galėtų įsigyti ginklą tarnybai, pirmiausia turi gauti 049a pažymą. Tai yra leidimas turėti ginklą, išduodamas medikų, atlikus psichologų konsultacijas, fizinį patikrinimą ir panašiai. Dažniausiai priežastis, kodėl ši pažyma nesuteikiama, yra antidepresantų bei kitokių vaistų psichinėms ligoms gydyti vartojimas. Nuo gydymosi gali būti praėję daug metų, tačiau įstatymai aiškiai nurodo, kad šiuo atveju žmogus negali gauti leidimo turėti ginklą. Dažniausiai fizinė parengtis, gebėjimas naudotis ginklu problemų nesukelia, koją kiša psichologiniai dalykai“, – kalbėjo A. Šmailis.

Psichologinės paramos ir apmokymui būrio šaulys Vytautas Černiauskas – vienas iš tų, kurie negali įsigyti ginklo, tačiau nori mokėti jais naudotis. „Pagrindinė priežastis, dėl kurios negaliu gauti leidimo naudotis ginklu, yra sveikatos sutrikimai, kurie apriboja šią galimybę. Šie apribojimai susiję su teisės aktuose numatytais reikalavimais, kurie tam tikromis aplinkybėmis riboja asmens galimybes gauti leidimą. Nepaisant to, tai netrukdo man domėtis ginklais ir mokytis jais naudotis, nes suprantu šių įgūdžių svarbą įvairiose situacijose“, – sakė pašnekovas.

Panašioje situacijoje atsidūrė, tačiau ginklo valdymo testą vis tiek laikė ir depresija serganti šaulė Ugnė Jarutytė. „Turiu ilgą šios ligos istoriją, tad nebesitikiu kada nors gauti medicininę pažymą, leidžiančią naudotis ginklu. Dėl šios priežasties baigiau pilietinio pasipriešinimo bazinį kursą [PP BŠJK]. Kurį laiką maniau, kad man durys į Lietuvos šaulių sąjungą (LŠS) apskritai uždarytos, kas buvo labai apmaudu, nes esu didelė patriotė. Tad labai pradžiugino galimybė tarnauti nors ir be ginklo – tapti pilietinio pasipriešinimo šaule. Maniau, kad ginklo taip niekada ir nepaliesiu, bet likimas padovanojo nuostabų būrio vadą darbinėje kuopoje, kuris leidžia man maksimaliai įsitraukti į veiklas kartu su visais ir jau pirmo karto išblaškė mano mintis, kad būsiu antrarūšė būrio narė“, – atvirai dalijosi U. Jarutytė.

MOKĖTI VALDYTI GINKLĄ SVARBU KIEKVIENAM

Nors gali atrodyti dviprasmiškai, visi pašnekovai pabrėžia – mokėti valdyti ginklą ir prirėkus juo pasinaudoti – išskirtinai svarbus įgūdis. Nepaisant to, kad įstatymai riboja galimybes turėti asmeninius ginklus, tai neužkerta kelio pačiam mokymuisi.

„Šauliai, kurie negali savarankiškai naudoti ginklą, netgi tie šauliai, kurių

įsitikinimai prieštarauja ginklų naudojimui, turi galimybę, užtikrinant tinkamą saugumą, dalyvauti ginklų valdymo pratybose. Pratybose šauliai susipažįsta su ginklais, mokosi jais saugiai naudotis, tačiau dėl saugumo nevykdo kovinio šaudymo. Tokiose pratybose siekiama šauliams suteikti pasitikėjimo, suvokimo apie ginklų galimybes ir keliamą grėsmę. Mokymai su ginklu – tai būdas pažinti aplinką ir pasiruošti situacijoms, kuriose, prasidėjus karui, atsidursime visi. Kalbu ne apie troškimą ir norų pildymą, kalbu apie visapusišką pasirengimą krizių, nepaprastosios ar karo padėties atvejams. Pratybos yra šaulių indėlis į Tėvynės saugumą“, – sakė M. Milius.

LŠS prioritetas – kad kuo daugiau šaulių baigtų bazinį kursą, tai reiškia – turėtų galimybę įsigyti ginklą tarnybai, jeigu norės patys. Baigę pilietinio pasipriešinimo kursą negali tapti nei koviniais, nei komendantiniais šauliais. Tačiau tokių žmonių irgi labai reikia, todėl jiems suteikiama galimybė ir sąlygos išmokyti ginklu apsiginti ir apginti save bei artimuosius.

„Juokaudamas sakau, kad visa Lietuva yra pasienis. O pasienyje ginklu naudotis turėtų mokėti kuo daugiau žmonių, pradedant nuo 16 metų piliečių, kurie jau turi teisę susipažinti su ginklais. Svarbu suvokti ne tik tai, kaip naudotis ginklais, bet ir kokią žalą jie gali padaryti. Naudojimasis ginklais nėra smagus užsiėmimas ar „pašaudymas dėl smagumo“, tai – rimta atsakomybė. Kuo anksčiau žmogus tai supranta, pažįsta ginklą, tuo didesnė tikimybė, kad, neduok Dieve, atėjus dienai X jis žinos, kaip apsiginti ir apginti savo šeimą. Net ir tuo atveju, jeigu asmeninio ginklo neturės ar negalės turėti“, – kalbėjo A. Šmailis.

Jis pabrėžė, kad labai svarbu ne tik mokėti naudotis, bet net elementariai paimti rastą ginklą, pvz., karo sąlygomis. Ukrainos pavyzdys rodo, kad priešai užminuoja ginklus ir juos palieka išmėtytus civilių lankomose vietose. Šie, nemokėdami elgtis su ginklais, bando juos paimti kad ir nuo žemės, tačiau tokie beatodairiški veiksmai neretai baigiasi liūdnei.

„Disponavimas bene visais šaunmaisiais ginklais yra vienodas. Skiriasi mechaniniai niuansai, bet esmė ir dalys – panašios. Išmokę naudotis vienu ginklu, gana greitai gali perprasti kitus, nebent nemokės greitai išardyti naujo ginklo. Tai reiškia, kad išmokę naudotis Šaulių sąjungos turimais ginklais šauliai nesunkiai galėtų perprasti kitokius, nes turi bendrą suvokimą. Skirtingai nuo civilių, kurie neatpažįsta ginklų ir paėmę

automatą be dėtuovės net nesuprastų, kad jam kažko trūksta“, – sakė karaliaus Mindaugo rinktinės metodininkas.

MOKYTIS SKATINA PATRIOTIŠKUMAS IR SIEKIS APSAUGOTI

V. Černiauskas pastebėjo, kad įgūdžiai pažinti ir valdyti ginklus yra ypač reikalingi. Šaulių sąjunga suteikia galimybę ne tik susipažinti, bet ir ugdyti savidiscipliną, atsakomybę bei pasirengimą ekstremalioms situacijoms: „Vertindamas per savo prizmę, manau, kad gebėjimas naudotis ginklais gali būti veiksnys užtikrinant asmens ar visuomenės saugumą krizės metu. Nors kai kurie gali manyti, kad tai nėra būtina, aš laikau tai svarbiu gebėjimu, ypač ruošiantis galimai dienai X. Net minimalūs įgūdžiai ir pagrindiniai mokymai gali turėti lemiamos reikšmės kritinėje situacijoje. Todėl šie gebėjimai ne tik vertingi, bet ir būtini kiekvienam, kuris nori būti atsakingas už savo ir savo šalies saugumą.“

Jis pats mokosi naudotis ginklais tam, kad būtų pasiruošęs, jei kada nors to prireiktų. Gebėjimas apginti save, savo artimuosius ir savo tėvynę yra ne tik pareiga, bet ir atsakomybė, kurią kiekvienas pilietis turėtų priimti. Karo ar krizės metu, kai civilinės taisyklės nebegalioja, svarbiausia yra gebėti veikti greitai ir užtikrintai, o tam būtini praktiniai įgūdžiai. Tokia situacija reikalauja ne tik fizinio, bet ir psichologinio pasiruošimo, o mokymasis valdyti ginklus yra neatsiejama pasirengimo dalis.

Noras būti naudinga Tėvynei motyvavo ir šaulė Ugnė. Ji drauge su visais laikė ginklo valdymo testą [GVT], nors pagal baigtą kursą jai tai nėra privaloma: „Nenoriu būti išskirtinė savo būryje. Noriu kiek įmanoma labiau būti naudinga ir turėti reikalingus įgūdžius, kurie dieną X tikrai pravers. Kacapas nesupranta, kol prieš jį nepanaudojama jėga. Aišku, domina ir patys ginklai. Nenoriu būti šaule, kuri sėdi kažkur šiltai prie arbatos puodelio. GVT buvo iššūkis ir man pačiai, atrodė labai sudėtingai, buvo akimirka, kai galvojau, kad norėčiau „tepti slides“ ir grįžti namo į lovą, bet nusprendžiau, kad neišeisiu iš GVT tol, kol visko nepadarysiu taip, kaip visiems kitiems privaloma.“

Ji pridūrė, kad moralę tą dieną pakėlė ir gautas kuopos antsiuvas, nes vis svarstydavo, kada pagaliau galės jį nešioti: „Teko GVT metu braukti prakaitą laikant rankose ginklą, visiškai pasimesti mintyse, bet kavos pertrauka ir gautas antsiuvas pažadino manyje žvėrį, kuris buvo pasiruošęs įvaldyti paskutinį dienos ginklą – G36. Po visko savimi didžiavausi ir džiaugiausi įgytomis žiniomis.“ x

4

1

ŠAULIŲ SAJUNGAI LIETUVOS KARIUOMENĖ PERDAVĖ AUTOMATINIŲ GINKLŲ

5

„Trimito“ informacija

Lietuvos šaulių sąjungos (LŠS) rinktinės pasiekė 1 tūkst. automatinių šautuvų AK-4MT, kuriuos organizacijai perdavė Lietuvos kariuomenė. Švedų gamybos ginklai bus naudojami komendantiniams ginkluoto pasipriešinimo šauliams rengti. Pernai LŠS taip pat įsigijo 1,5 tūkst. šturmo karabinų „G-36“.

2

3

1. Deramas komendantinių šaulių aprūpinimas yra organizacijos prioritetas.
2. Užduočių vykdymui pasiruošę.
3. Netrukus švediški automatiniai šautuvai pasieks ginklines ir pradės tarnybą LŠS.

„Geriausias priešnuodis agresijai – visuotinis ryžtas ją atremti ir kokybiškas pasirėmimas priešintis. Lietuvos šaulių sąjunga yra pagrindinė organizacija, atsakinga už pilietinės visuomenės paruošimą ir mobilizavimą visuotinei gynybai. Kuo stipresnė ir geriau aprūpinta LŠS, tuo stipresnis užnugaris, o Lietuvos kariuomenė gali susikoncentruoti į tiesiogines savo užduotis“, – pastebi Lietuvos kariuomenės vadas gen. Raimundas Vaikšnoras.

Augant šaulių sąjungos finansavimui, organizacija investuoja į šauliams rengti skirtą įrangą. Įsigyjama ne tik ginkluotės, bet ir bepiločių orlaivių: žvalgybinių kopterių, FPV [angl. „First-person view“] atakos ir fiksuoto sparno žvalgybinių dronų. Pernai šaulius pasiekė ir 2,4 tūkst. ekipuotės komplektų: balistinių šalmų, šarvinių liemenių, kuprinių, miegmaišių, palapinių ir kitos šaulių veikloms ir pratyboms reikalingos įrangos. Šiais metais aprūpinimas ekipuote bus tęsiamas.

„Mūsų siekis – kad kiekvienas ginkluoto pasipriešinimo šaulys turėtų jam priskirtą ginklą ir visą ekipuotę. Ir galiu pasakyti, kad didėjant valstybės finansavimui sparčiai artėjame prie šio tikslo, – sako Lietuvos šaulių sąjungos vado pavaduotojas, laikinai pavaduojantis Sąjungos vadą, plk. ltn. Gediminas Latvys. – Svarbu paminėti, kad patys šauliai taip pat nemažai investuoja į ginkluotę. Kaip parodė mokomosios kovinės parengties pratybos Vilniuje, kur susirinko daugiau kaip tūkstantis šaulių, daugelis jų turi asmeninius automatinius ginklus ir ne tik.“

Verta paminėti, kad komendantiniai ginkluoto pasipriešinimo šauliai ne kartą buvo pasitelkti ir taikos metu: per NATO viršūnių susitikimą talkino policijai, nelegalių migrantų krizės metu padėjo Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnams, prisididėjo suvaldant COVID-19 pandemiją, visada ateina į pagalbą ieškant dingusių žmonių ir kt.

Šiuo metu Lietuvos šaulių sąjunga vienija beveik 17 tūkst. civilių gyventojų. Suaugusių šaulių rengimas orientuojamas dviem pagrindinėmis kryptimis: ginkluotai ir neginkluotai visuotinei valstybės gynybai. Ginkluotiems vienetams priskiriami koviniai ir komendantiniai šauliai.

Komendantiniai ginkluoto pasipriešinimo šauliai taikos metu mokosi, o karo metu remtų karo komendantą: užtikrintų teritorijos kontrolę, objektų apsaugą ir gynybą, teiktų paramą valstybės institucijoms užtikrindami saugų užnugarį.

Specializuotų vienetų šauliai – specialistai, turintys tam tikrų įgūdžių ir galintys teikti logistinę, inžinerinę, kibernetinio saugumo, informacinių operacijų, bepiločių orlaivių ar kitą paramą ir taip būti naudingi ne tik Lietuvos kariuomenei, bet ir kitoms valstybės institucijoms, pavyzdžiui, policijai ar pasieniečiams.

Pagaliau visada reikalingi ir tokie žmonės, kurie užtikrintų kitas svarbias funkcijas stichinės gamtos nelaimės atveju, kilus gaisrui, ištikis kitokioms ekstremalioms situacijoms ar karo metu.

„Tam, kad vienas Lietuvos karys galėtų sėkmingai kautis fronte, jo palaikymu turi rūpintis bent 10 žmonių užnugaryje, užtikrindami pastogę, maisto tiekimą, drabužių skalbimą, informacijos teikimą ir kt. Todėl šaulių sąjunga telkia žmones, kurie, jeigu prireiktų, užtikrintų tinkamą ginkluotą ir neginkluotą paramą užnugaryje“, – sakė plk. ltn. Gediminas Latvys. ×

LŠS ŠTABO GARBĖS SARGYBOS KUOPA. KASDIENYBĖS KRONIKOS, ARBA 25-ERI METAI TARNYBOJE

1. Garbės sargyba su šalmais nuolat kam nors „užkliūdavo“.
2. Šilinių atlaidai - neatšaukiama tradicija.
3. LŠS 100-metis. Koją kojon sostinės Gedimino prospekto link.
4. Karo muziejaus sodelyje, Kaune. Rikiuotės vadas A. Pociūnas.

Tekstas:
SAULIUS SLAVINSKAS

Nuotraukos:
IŠ GSK ARCHYVO

Pateikiame ilgalaikio LŠS štabo Garbės sargybos kuopos (GSK) vado Sauliaus Slavinsko sutrum-pintus prisiminimus, kuriais jis dalijosi socialinio tinklo paskyroje.

PRADŽIŲ PRADŽIA

Nuo ko viskas prasidėjo? Du tūkstančiai sausio 8 dieną LŠS įvyko valdybos posėdis, kurio metu buvo aptartas Garbės sargybos kuopos, reprezentuojančios visą sąjungą, klausimas. Pastebėjau tuomečio vado Jono Gečo žvilgsnį. Jis karo istoriką Arvydą Pociūną tąkart įpareigojo veikti nedelsiant. Muziejininkas ir karo istorikas senuosiuose šaltiniuose surado, kaip 1934-aisiais atrodė Garbės sargybos kuopa: kokią uniformą dėvėjo šauliai, kokiais batais kaukšėjo eidami akmenuotu grindiniu, kokias pirštines mūvėjo ir kokius ginklus prie šono spaudė. Netrukus po to prasidėjo visko paieškos.

Įkurtoji kuopa susidarė praktiškai tik iš vadų, šaulių stigo. Laikui bėgant atsirado vyrų branduolys, prie kurių jungėsi kiti šauliai. Tuo metu karinė tarnyba buvo privaloma. Netarnavę GSK nebuvo laukiami. Nemažas iššūkis – suderinti rikiuotės veiksmus. VRM 1 pulke tarnavę šauliai net mūsų požūriū žygiuoja per aršiai. Kojytes žemiau dėkite. LK tarnavę kojytę aukščiau kelti privalo. Žodžiu, susideriname ir pavyko rasti bendrą vardiklį.

Su ginklais bėda. Neturime. Renginiui Karo muziejus kelis karabinius paskolina. Treniruotėms – ne. Vėliau KASP įsileidžia į savo rikiuotės aikštę, ginklus skolina. Tai amerikietiški „M-14“. Bet mums jie netinka, mes ne kariuomenė, defilės nedarysime... Pagaliau kuopą pasiekia nuostabi žinia. Kažkur buvusioje Jugoslavijoje rasti, mums nupirkti ir jau atkeliauja karabinai „M-98“. Beveik smetoniški! Pučiame dulkes nuo tarpukario rikiuotės statutų. Tačiau Lietuvą ištiko Pakso apkalta. Visi kariniai tiekimai Lietuvai sustabdyti. Mūsų ginklai strigo kažkur Vokietijoje ar Lenkijoje. Nelinksma. Pagaliau ginklai mūsų rankose, pradėdame veikti visu pajėgumu. Sulaukėme nemažai kritikos: vyrai, tai ne kariuomenės žingsnis. Per aukštai keliate koją. Per agresyvu. Kas per šalmai, iš kur ištraukėte? Viskas gerai, bet labai į nacių kariuomenę panašu. Gal nuleiskite kartelę?

Nenuleidome. Iki šiol viską stengiamės daryti, kad Laisvės alėjoje prasilenkiant su „smetonišku“ dieduku jis į jaunystę nusiristų.

KAUNE SIŪTOS UNIFORMOS

Tuomet Laisvės alėjoje veikė tokia senoviška siuvykla „Mada“. Ten dirbo dar tarpukariu uniformas kariams siuvęs Juozas Kazokas. A. Pociūnas susitiko su juo ir susitarė dėl uniformų siuvimo. Bene daugiausia problemų kėlė milinės. A. Pociūnui tinkamą ilgą karišką milinį

2

3

4

patlį pavyko pasiūti tik iš trečio karto. Mundurai pasiūti gana greitai ir nesunkiai. Tarpukario siuvėjas pats prižiūrėjo darbuotojas, sakė, kad labai prasmingas darbas.

Netrukus po to A. Pociūnas kulniavo į batų fabriką „Lituanica“. Čia buvo užsakyti kariški auliniai. A. Pociūnui milinę pavyko pasiūti tik iš trečio karto, o tiek pat bandymų prireikė ir jo batams metaliniais pakulniais. Šauliams skirtos kepurės atkeliavo iš Vilniaus, kiti uniformos priedai – iš Marijampolės.

Kuopoje visuomet laikomasi pozicijos, kad šaulys turi būti pasitempęs, o jo uniforma – tvarkinga. Visos sagos susagstytos, o diržas suveržtas. Labai svarbu deramai avėti batus: jų aulai negali būti kaip armonikos dumplės. Daug nepatogumų kelia ir balta munduro apykaklė, kurią tenka siūstis praktiškai prieš kiekvieną renginį. Nemažai kuopos šaulių siūti rankomis išmoko būtent dėl to.

PIRMIEJI ŠILUVOS ATLAIDAI

Šiluvos atlaidai „ant nosies“. Uniformų visiems nepakanka. Diedukas siuvėjas nenori siūti iš prastos medžiagos. Vis ne ta. Kai kuriems antra pora batų netinka. Siuvama trečia. Įvyksta stebuklas.

Išvakarėse, paskutinę dieną, viskas susitvarko. Lekiname.

Jei teisingai pamenu, kariai savanoriai sunkvežimį davė. Atvykus neapsieinama be pašaipų. Suprask, kas čia per savi-veiklininkai? Tačiau žygiuojame, nekreipiame dėmesio, net kepurės šokinėja. Bobučių ašaros, audringi aplodismentai tik mums. Džiugu.

Toliau ne taip linksma. Vėliavos grupė išvedama prie altoriaus. Karštis nerealus. Šalmai įkaista. Kojos naujuose batuose užpildo visą laisvą erdvę. Pakeitimai nenumatyti. Šv. Mišios trunka dvi valandas! Dabar tiek neužsitęsia, o čia kaip tyčia, pirmam kartui. Kažkaip atlaikėm.

Maršas atgal, vėl smetoniškai, per akmenimis grįstą kelią. Aplodismentai, nuotraukos, rankų paspaudimai. Į sunkvežimį, namo. Pirmiausia nusiauname batus. Praktiškai visų kruvinos kojytės, bet veide palengvėjimas ir palaima. Artėja Kaunas, reikės nuo Donelaičio gatvės į štabą grįžti. Palaima baigėsi, nes ištinusios kojos į batus nebetelpa. Per ašaras sukūšome ir iki štabo parklypavome.

Tą dieną visi pamatė, kad LŠS turi savo Garbės sargybą. Su visomis tradicijomis. Arklių nėra, bet tarpukario tradicijų nepamiršime. x

1

KAIP LK ŠARVUOTIS „LANDSVERK 181“ PER LAISVĖS ALĖJĄ VAŽIAVO...

7

Tekstas ir nuotraukos:
VALDAS KILPYS

1. Šarvuotis „Landsverk 181“ įvažiuoja iš Laisvės alėjos į dabartinę Vienybės aikštę.

„Trimitas“ toliau kapsto įvairius nuotraukų rinkinius ir daro tyrimus, susijusius su seniai užfiksuotomis akimirkomis. Šį kartą žvilgsnis užkliuvo už Vytauto Didžiojo karo muziejaus nuotraukų archyvuose saugomos nuotraukos, kurioje vaizduojama Laisvės alėja Kaune važiuojantis šarvuotas automobilis. **Pirmasis klausimas – kokia konkreti vieta pavaizduota nuotraukoje? Ir kur vyko šis automobilis?**

NEDIDELIS DETEKTYVAS

Teko prie kompiuterio monitoriaus kviesti nemažai kauniškių, tačiau nė vienas nesugebėjo identifikuoti vietos. Regis, namo išvažda gerokai pakeista arba jo tiesiog nebėra. Kilo idėja nuotrauka pasidalyti vienoje iš socialinio tinklo grupių, kur žmonės viešina įvairias senas fotografijas. Atsakymas buvo surastas per penkias minutes.

Šarvuotis *Landsverk 181* įvažiuoja iš Laisvės alėjos į dabartinę Vienybės aikštę. Vlado Putvinskio klubo prezidento Stasio Ignatavičiaus teigimu, tikėtina, kad jis važiuoja prie anuometės Krašto apsaugos ministerijos (dab. Gedimino g. 25), kur šiuo metu įsikūręs Karinių oro pajėgų štabas.

Nuotrauka datuojama 1938 metais. Matyti nemažai smalsuolių, kurie stebi tiems laikams neįprastą ir modernią techniką. Lieka tik spėlioti, kokia proga karinė technika buvo išvartyta viešumon. Matyt, būta kokios nors valstybinės šventės.

Gatve važiuoja penktuoju numeriu pažymėtas šarvuotis (apie numeraciją skaitykite žemiau). Gausiai susirinkusi minia stebi karinę techniką su dideliu susidomėjimu. Regis, laukta ir žinota apie šį įvykį iš anksto. Žvelgiant į nuotrauką iš kairės, moteris atsirėmusi į stulpą, o vienas tautietis net sėdi ant ledų vežimėlio, nes pavargo laukti.

GAMINTOJAS, ŠARVUOČIO ISTORIJA

Šio šarvuočio gamintoja, bendrovė *Landsverk AB*, buvo įkurta 1872 metais, tačiau 1920 metais atsidūrė ties bankroto riba. Ją išgelbėjo Vokietijos bendrovė *Gutehoffnungshütte, Aktienverein für Bergbau und Hüttenbetrieb* (angl. *Joint Stock Association for Mining and Metallurgical Business*, sutrumpintai *GHH*), kuri įsigijo Nyderlandų antrinę įmonę *N.V. en Handelsmaatschappij Rollo* (angl. *Rollo Trading Company Inc/Ltd*).

Šis sandoris įgalino toliau plėtoti karinių transporto priemonių technologijas, kurių Versalio sutartis draudė imtis grynai vokiškai įmonei. Naujos vokiečių karinės technologijos sudomino Švedijos vyriausybę, kuri 1929 metais iš *Landsverk* užsakė šarvuoto automobilio važiuoklę. Buvo sukurtas šarvuotas automobilis, žinomas kaip L-170 arba *Pansarbil fm/29*.

Nors naujasis šarvuotis buvo brangus ir nepaklausus, vokiečiai sukūrė naujas technologijas, kurios ir buvo pritaikytos kuriant naujas transporto priemones. Danijos kariškiai pirmieji pasinaudojo šia patirtimi ir 1933 metų pradžioje pagal

LIETUVIŠKIEJI REGISTRACINIAI NUMERIAI

„Landsverk“ registracija	Variklio numeris
K.A.M. No.5 98482	10445
K.A.M. No.6 98481	10446
K.A.M. No.7 98487	10447
K.A.M. No.8 420941/05	10448
K.A.M. No.9 98485	10449
K.A.M. No.10 3298492	10450

savo specifikacijas užsakė L-185, kuris buvo pristatytas 1933 metų gruodžio mėn. Tais pačiais metais *Landsverk* pradėjo siūlyti L-181, kuris, priešingai nei ankstesni 4x4 L-170 ir 4x4 L-185, buvo pagamintas ant *Mercedes-Benz* 6x4 važiuoklės. Jis buvo siūlomas už 75 000 Švedijos kronų be ginkluotės, t. y. maždaug 164 000 JAV dolerių, jei skaičiuotume pagal dabartinį dolerio kursą. Būta tam tikrų netobulumų (per silpnas variklis, pripučiamos padangos ir t. t.), tačiau vokiečiai netruko juos ištaisyti.

ŠARVUOČIAI LIETUVOJE

1918 metais paskelbus nepriklausomybę jau po metų Lietuva pirkė pirmuosius šarvuotus automobilius. Tai buvo vienas rusų gamybos *Izhorski Fiat* ir penki vokiečių gamybos *Daimler Behelfswagen*. Iš esmės tai buvo paprasti sunkvežimiai, kurie turėjo šarvuotus kėbulus. Bėgant metams jų kovinė vertė mažėjo, tad kariuomenei reikėjo modernesnių kovinių mašinų.

Siekdama išspręsti šią problemą, 1933 metų gruodžio 7 dieną Lietuva iš *Landsverk* užsakė šešis L-181 šarvuočius. Ginkluotė buvo įsigyta atskirai, tačiau ją taip pat sumontavo vokiečių įmonė. Būta nemažai problemų ir vėlavimų, tačiau galiausiai 1935 metų balandžio 23 dieną transporto priemonės atvyko į Lietuvą, o po dviejų dienų, 1935 metų balandžio 25 dieną, buvo priimtos į tarnybą. Birželį perduotos kariuomenei.

Pagrindiniu *Landsverk* ginklu pasirinkta 20 mm automatinė patranka *Oerlikon 1S*. 1930 metais iš Šveicarijos nupirktos 156 tokios patrankos, todėl buvo galima naudoti unifikuotus šaudmenis ir šarvuočiuose. Papildomai sumontuoti *Maxim* kulkosvaizdžiai.

Kiekviena transporto priemonė buvo dažoma unikalia maskuojama spalva ir raštu. Įmonė *Landsverk* taip pat sunumeravo transporto priemones: 29, 30, 31, 32, 33 ir 34, tačiau neaišku, kuris numeris atitiko kurią lietuvišką transporto priemonę, kurios sunumeruotos abreviatūra K.A.M. nuo 5 iki 10. Toliau pateikiame specializuotuose informacijos resursuose rastą numeraciją.

TARNYBA LIETUVOS KARIUOMENĖJE IR TOLESNIS LIKIMAS

Nupirktosios transporto priemonės sudarė 1-ąją šarvuočių kuopą, 9 ir 10 numeriais pažymėti šarvuočiai nukeliavo į 1-ąjį Didžiojo Lietuvos etmono Jonušo Radvilos husarų pulką, kuris buvo dislokuotas Žaliakalnio kareivinėse Kaune. Transporto priemonės 7 ir 8 atiteko 2-ajam ulonų Lietuvos Kunigaikštienės Birutės pulkui, dislokuotam Alytuje, o 5 ir 6 – 3-ajam Geležinio Vilko dragūnų pulkui, dislokuotam Katyčiuose arba Macikuose. Kiekviena šarvuočių pora veikė kaip būrys atitinkamame kavalerijos pulke ir buvo naudojama mokymams.

Prasidėjus sovietų okupacijai landsverkai atiteko jų kariuomenei, tačiau esama nepatvirtintų žinių, kad Birželio sukilimo metu prieš sovietų kariuomenę buvo panaudoti du landsverkai, buvę Pabradės poligone į šiaurės rytus nuo Vilniaus. Per mūšį vienas jų buvo sunaikintas, o įgula žuvo. Kitas išliko sveikas ir atiteko vokiečiams.

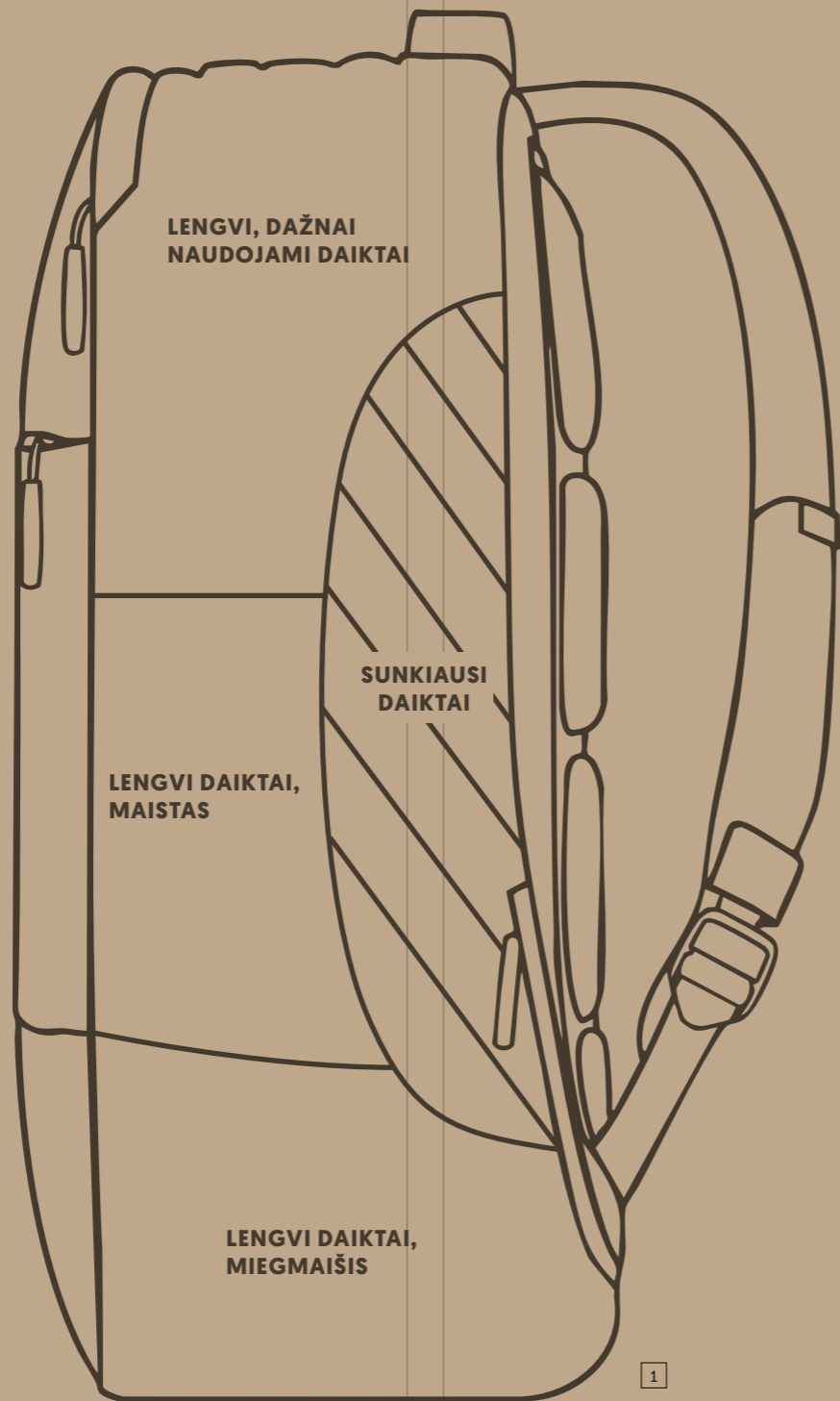
Dar esama nepatvirtintų žinių, kad vienas lietuviškasis šarvuotis buvo pastebėtas amerikiečių karių 1950-aisiais Korėjos karo metu. ×

KUPRINĖ: KAIP PASIRINKTI, KAD NEPATRŪKTUM

Tekstas ir nuotraukos:
EDUARDAS KLIMENKA,
GABRIELIUS E. KLIMENKA,
#IŠGYVENIMO AKADEMIJA KLIMENDKA

Keliaujant kuprinė gali būti gera pagalbininkė arba nepatogus nešulys, pjaunantis pečius ir pakerantis nugarą. Dažnai keliaujantis greičiausiai turi individualius įpročius, kaip komplektuoti kuprinę bei padaryti ją ergonomiškesnę, tad tekstas orientuotas į tuos, kuriems blaškymasis po mišką nėra kasdienis reikalas. Mes laikomės principo *repetitio est mater studiorum*, tad net ir šimtus kartų girdėtose tiesose, išsakomose skirtingų instruktorių, atrandama kažkas nauja, tad viliamės, kad tekstas bus naudingas ir profesionalams.

1. Daiktų paskirstymas kuprinėje.

8

PIRMAS ETAPAS: KUPRINĖS PASIRINKIMAS

Rinkdamiesi batus ar drabužius juos matuojamės. Kartais apeiname dešimtis parduotuvių prieš išsirinkdami tinkamus. Pirkdami kuprinę elgiamės kitaip: perkame pirmą pasitaikiusią. Tačiau turėtume elgtis kaip ir pirkdami bet kokį kitą rūbą ar inventorių. Kuprinė turi būti patogi ir funkcionali, o jei svarbu ir įvaizdis, tuomet ir kietai atrodyti. Taigi aptarkime pagrindinius kriterijus, kuriais reikėtų vadovautis renkantis kuprinę.

Morfologija. Kiekvienas esame lygus ryžtu, galimybės, teisėmis ir t. t., tačiau tarp moterų ir vyrų esama morfologinių skirtumų, kurių nepaisydami galime apsisunkinti žygį. Kuprinių gamintojai pritaiko kuprines atsižvelgdami į moterų ir vyrų morfologinius, t. y. kūno išorinės ir vidinės sandaros, ypatumus. Taip pat reikia atkreipti dėmesį ir į gamintojo rekomendacijas dėl kuprinės nešiootojo ūgio. Šie aspektai padeda visokeriopai padidinti kuprinės efektyvumą ir taupyti jėgas žygio metu.

Dydis. Šiame kontekste dydis yra tikrai svarbus. Kuprinių dydis skirstomas pagal jų talpumą, kuris yra apskaičiuojamas litrais. Kaip žinoti, kiek litrų kuprinės tau reikia? Pirmiausia, turi nuspręsti, kokios trukmės žygiui kuprinė bus naudojama. Pvz., vienos dienos pasivaikščiojimui visiškai pakanka 20–30 litrų; žygiui su viena nakvyne – 40–50 litrų; kelių dienų žygiui vasarą – 50 litrų, nors žiemą tokios pat trukmės žygiui reikia jau didesnės kuprinės, nes žieminis inventorių paprasčiausiai užima daugiau vietos. Kuprines, didesnes nei 60 litrų, reikėtų vertinti kaip ypatingų, išskirtinių ekspedicijų inventorių. Tokio dydžio kuprinė yra veikiau vienkartinė investicija, nebent numatai iškeliauti į kasmetinį žygį aplink Lietuvą ar Europą, esi entuziazmo kupinas šaulys, vykstantis į Bazinio šaulio įgūdžio kurso pratybas, arba tiesiog nemoki tinkamai komplektuoti ekipuotės elementų. Šie dydžiai yra rekomendaciniai, nes viskas priklauso nuo tavo inventoriaus, pavyzdžiui, yutūberiai, instagrameriai ir visokie kitokie socialinių tinklų turinio kūrėjai turi numatyti papildomas vietas filmavimo ir fotografavimo įrangai, nebent tam jie ima atskirą kuprinę.

Renkantis kuprinę, jos talpos poreikį gali nustatyti atlikęs šiukšlių maišo testą. Parduotuvėse gausu įvairiausio tūrio maišų, taip galėsi lengvai nuspręsti, kokios talpos kuprinės tau reikės: žygiui numatytus daiktus sudėk į šiukšlių maišą, ir voilà, turi reikiamą kuprinės tūrį. Tačiau šitas metodas suponuoja, kad kiekvienam žygiui turėsi vis kitą kuprinę. Ar tau to reikia? Kita išeitis orientuotis į aukščiausiai išvardytą kriterijų – trukmę. Kokios trukmės žygiams tau dažniausiai prireiks kuprinės? Pagal tai ir atlik tūrio testą. O jeigu jau sumanysi keliauti aplink Lietuvą, galėsi investuoti ir į didesnę kuprinę.

Svoris. Rinkdamasis kuprinę, tik patyręs keliautojas kreipia dėmesį į tai, kiek sveria tuščia, tad jeigu įmanoma, reikėtų vengti, kad tuščia kuprinė pati savaime jau būtų sunki. Pačios kuprinės svorį lemia visokie priedai, kurie, pasak gamintojo, yra komforto ir efektyvaus naudojimo garantas. Taktinės paskirties kuprinės nėra pritaikytos žygiams, jų svoris dažnai yra per didelis sąlyginai mažam tūriui. Jos yra labiau orientuotos į tvirtumą, todėl gaminamos iš storesnio audinio, dažnai ant jų gausu antsiuvams tvirtinti skirtų aksesuarų, papildomų kišenių ir kitokių karybos atributams skirtų elementų, kurie paprastai nėra būtini civilio pasibastymams miške. Jos yra skirtos trumpoms karinio turinio veikloms.

Pagrindinis žygeivio kuprinės akcentas turėtų būti dedamas ant diržų tvirtumo, kas suteikia daugiau žygiavimo malonumo. Nors, kai buvome jauni žygeiviai, patys manėme, kad žygio komfortą padidina papildomas svoris. Ir tai ne ironija, realiai taip manėme.

Dažna kuprinė turi papildomą paminkštinimą nugaros lygyje. Jeigu pečių diržo paminkštinimas yra tikra palaima, šis nugarai skirtas aksesuaras nėra būtinas, jį puikiai pakeičia specialus tinklelis. Tinklelis gal ir nesuteikia tokio minkštumo jausmo, tačiau padeda išvengti gausesnės prakaitavimo, greitai džiūsta ir yra nepalyginamai lengvesnis nei porolono kamšalas. Šioje situacijoje vienas komfortas aukojamas kito komforto naudai.

Kaina. Vyrauja nuomonė, kad kuo daiktas brangesnis, tuo jis geresnis. Pasąmonė jam priskiria aukščiausius lūkesčius. Tačiau verta savęs paklausti, ar tas brangus daiktas tikrai atitinka tavo poreikius. Kaina neturėtų būti pagrindinis veiksnys. Gali investuoti į prabangią kuprinę, bet geriausia ieškoti gero kainos ir kokybės santykio. Taip pat nepamiršk, kad esama būdų įsigyti ir naudotą kuprinę, nes, visa laimė, esama tų, kurie nepaklauso mūsų patarimų ir prisiperka visko, o po pirmo žygio supranta, kad visa tai ne jiems...

Spalva. Taip, tai ne madų šou, bet spalvos pasirinkimas yra svarbus keletu aspektų. Ryškios spalvos kuprinę galima matyti net iš toli, būtent todėl medžiotojai dėvi ryškiaspalvius aksesuarus, kad juos kuo aiškiau galima būtų išskirti iš aplinkos ir nesupainioti su kokiu briedžiu. Paklydus ar atsitikus nelaimei, gelbėtojai lengviau pamatys nenatūralią miškui spalvą, nei kamufliažu išmargintą kuprinę, kuri susilieja su aplinka. Miške geriau būti matomam.

Rinkdamiesi batus ar drabužius juos matuojamės. Kartais apeiname dešimtis parduotuvių prieš išsirinkdami tinkamus. Pirkdami kuprinę elgiamės kitaip: perkame pirmą pasitaikiusią. Tačiau turėtume elgtis kaip ir pirkdami bet kokį kitą rūbą ar inventorių.

ANTRAS ETAPAS: KUPRINĖS PARUOŠIMAS ŽYGIUI

Bene kiekvienas esame patyręs tą nepakeliamą, atrodo, visą toną sveriančios kuprinės svorį pirmos žygio dienos pabaigoje. Šias kančias galėtų gerokai sumažinti paprastas veiksmas – tinkamas svorio paskirstymas ir kuprinės diržų suregulavimas.

Daiktų išdėstymo tvarka kuprinėje yra kiekvienam savita, nes kiekvienas turime savo rutiną. Tad pateiksime tik keletą rekomendacijų, kad toji rutina būtų kuo sklandesnė.

Kuprinę komplektuok taip, kad sunkiausi daiktai būtų kuo arčiau tavo kūno svorio centro. Dėl per aukštai ar per žemai įdėto sunkiausio svorio bus sunkiau išlaikyti pusiausvyrą, kūnas eikvos papildomą energiją bandydamas išlaikyti kūną reikiamoje padėtyje, o ir traumų tikimybė ženkliai padidės. Viso to reikia pasistengti išvengti.

Dažniau dienos metu naudojamus daiktus sudėk į kuprinės viršų, antraip kaskart prireikus kokio mažmožio teks iškraustyti ir vėl iš naujo susidėti kuprinę. Daiktų eiliškumas turėtų daugiau ar mažiau panėšėti į stovyklavietės įrengimo eiliškumą, t. y. pirmiau tie daiktai, kuriuos naudosis pirmiausia. Kuprinės apačioje sudėk daiktus, kuriuos naudosis paskutinius įrengdamas stovyklą, bet kitą rytą juos vėl sudėsi pirmus, nes būtent nuo jų prasidės daiktų pakavimas.

Kuprinės diržus derink tik tuomet, kai ji bus visiškai pakrauta ir paruošta žygiui. Tai turi būti paskutinis veiksmas prieš išjudant. Pirmiausia, atlaisvink visus kuprinės diržus. Veržti pradėk nuo strėnų, nuo tų diržų, kuriuos daugelis naudoja netinkamai ir veržia juos ant pilvo, nors reikia ant viršutinės dubens dalies, t. y. šiek tiek žemiau nei įprastai dėvime kelnių diržą, nors ir čia yra savų ypatumų, nes ne visi diržai dėvi tinkamai. Juosmens diržai stabilizuoja kuprinę ir perima nemenką dalį kuprinės svorio, tad juos suveržęs turi pajusti, kad kuprinę laiko tavo klubai, o ne pilvas. Tuomet suveržk pečių diržus (jų suveržimo mechanizmas dažniausiai yra pažastų lygyje), tada suveržk dirželius, esančius virš pečių, veržk taip, kad kuo arčiau pritrauktum kuprinę prie nugaros. Paskiausiai suveržk krūtinės dirželį, tą, kuris ant krūtinės sujungia abi kuprinės petnešas. Jeigu tinkamai viską suveržei, tarp pečių ir diržo bus kiek laisvumo, o svoris gulės ant dubens. Taip kuprinės svorį paskirstyti skirtingoms kūno dalims ir kelionė bus žymiai komfortablesnė. x

2

4

2. Pradėti reikia nuo diržų, kurie juosia viršutinę dubens dalį.

3. Svarbu, kad kuprinė nebūtų nei per žemai, nei per aukštai.

Kuprinės rutina yra svarbi, nes kaip paruoši, taip ir nešiosi.

3

5

4. Šie diržai pritraukia kuprinę arčiau kūno, t. y. arčiau svorio centro, tai padeda išlaikyti pusiausvyrą.

5. Krūtinės dirželiais sutvirtinti pečių diržai neišsineris ir liks stabilioje padėtyje.

LIETUVOS ŠAULIŲ SĄJUNGA TRIUMFAVO GYNYBOS ŠTABO TINKLINIO TURNYRE!

Tekstas ir nuotraukos: RITA GUDĖ

1

Vasario 28 dieną finalinėmis kovomis pasibaigė daugiau nei mėnesį trukęs Gynybos štabo organizuojamas tarpinstitucinis tinklinio turnyras, kuriame dalyvavo rekordinis skaičius komandų – 11 ekipų iš Lietuvos kariuomenės, Policijos departamento, Valstybės sienos apsaugos tarnybos, Viešojo saugumo tarnybos, Pasieniečių mokyklos ir Lietuvos šaulių sąjungos. Nors kelias į pergalę nebuvo lengvas, šauliai, atstovaujami Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės narių, pirmą kartą tapo turnyro nugalėtojais!

Ši pergalė buvo ypatinga ne tik komandai, bet ir vienam labiausiai patyrusių narių – Dariui Čerka, visą gyvenimą skyrusiam būtent tinkliniui. „Tinklinį pradėjau žaisti būdamas 10 metų, o nuo 12 metų jau atstovavau Lietuvos rinktinėms įvairiose amžiaus grupėse. Tais laikais, sovietmečiu, užrašas LIETUVA ant marškinėlių kėlė begalinį pasididžiavimą ir bendraamžių pavydą. Kovojome už savo šalį prieš kitas Sovietų Sąjungos komandas“, – prisiminė Darius. Nors salės tinklinio nebuvo žaidęs net 13 metų, šiomet ryžosi prisijungti prie komandos Lietuvos šaulių sąjungoje. „Atvirai kalbant, net nemėčiau supratinę, ką galiu ir ko nebėgaliu aikštelėje. Papildimio tinklinį žaidžiu nuolat, bet salė atrodė visai kitas reikalas. Vis dėlto likau patenkintas tiek savo, tiek komandos pasirodymu – mes buvome geriausi!“

Darius taip pat džiaugėsi galimybe žaisti kartu su tinklinį puikiai suprantančiais komandos draugais. Jam buvo ypatinga atsidurti vienoje aikštės pusėje su Andriumi Gaidžiu ir Radoslavu Adamovičiumi – žaidėjais, kuriuos anksčiau sutikdavo kaip varžovus Lietuvos čempionatuose. „Visi komandos nariai ne naujokai – jie supranta žaidimo principus, o mūsų šauliška dvasia ir patirtis atvedė prie puikaus rezultato. Mes buvome geriausi!“ – sakė Darius, dėkodamas

Gynybos štabui už šią iniciatyvą ir visiems varžybų dalyviams už azartišką ir garbingą kovą.

Organizatoriai išskirtinai pagerbė D. Čerką už tinklinio populiarinimą Lietuvoje, o naudingiausių turnyro žaidėjų pripažintas Martynas Daukšys.

Turnyro apdovanojimų ceremonijoje Gynybos štabo viršininkas generolas leitenantas Remigijus Baltrėnas pabrėžė, kad sportas ne tik stiprina fizinį pasirengimą, bet ir vienija tarnybas bei institucijas, kurios, esant poreikiui, dirbtų išvien gindamos šalį. Tinklinio turnyras tapo puikia proga stiprinti tarpusavio ryšius ir ugdyti komandinę dvasią. x

1. Anapus tinklo – čempionai šauliai. Pirmas iš dešinės – Darius Čerka.

Komandos varžėsi pogrupiuose, atkrintamosiose kovose ir finale, kur šauliai susitiko su Valstybės sienos apsaugos tarnybos komanda. Finalas buvo įtemptas, tačiau lemiamomis akimirkomis mūsų komanda sužaidė užtikrinčiau ir pelnytai iškovojo pergalę. Trečiąją vietą turnyre užėmė Policijos departamento komanda.

IŠEIVIJOS PARAMEDIKAS SAULIUS ELERTAS:

„MATAU ŠAULIUS KAIP SVARBIĄ JĖGĄ KARO AR KITŲ EKSTREMALIŲ SITUACIJŲ, TOKIŲ KAIP GAMTOS KATASTROFOS AR DIDELĖS AVARIJOS, METU.“

Tekstas:
MPAB 1 skyriaus vadė VAIDA SURVILIENĖ ir būrio vado pavaduotojas TOMAS MIELIAUSKAS
Interviu iš anglų kalbos vertė MANTAS ŠLEKYS

Nuotraukos:
IŠ ASMENINIO ARCHYVO

2024 metais Lietuvos šaulių sąjungos 10-osios rinktinės 1016-osios kuopos 4-ojo Medicininės paramos ir apmokymo būrio (MPAB) šauliai parengė ir pateikė paraišką Baltijos ir Amerikos laisvės fondui (*Baltic – American Freedom Foundation*)* dėl mokymų finansavimo. Patvirtinus paraišką ir gavus finansavimą

į Lietuvą atvyko 3 JAV medikai instruktoriai, kurie 2 etapais veda mokymus MPAB ir kitų 10-osios šaulių rinktinės kuopų šauliams. Mokymų programa apima taktinės medicinos mokymus pagal TCCC MARCH PAWS bei PCC algoritmus masinio nukentėjusių asmenų gelbėjimo operacijų (MASCAL) metu.

10

Vienas iš instruktorių yra JAV lietuvis, skrydžio paramedikas Saulius Elertas. MPAB 1 skyriaus vadė Vaida Survilienė ir būrio vado pavaduotojas Tomas Mieliauskas pakalbino S. Elertą apie jo veiklą, ryšį su Lietuva ir Lietuvos šaulių sąjunga, taip pat apie tai, kur jis mato šaulius karo ar kitų ekstremalių situacijų kontekste.

Sauliau, papasakokite, kokie yra Jūsų ryšiai su Lietuva?

Žinau, kad mano tėvai išvyko iš Lietuvos Antrojo pasaulinio karo metais. Mano mama gimė ir mokytis medicinos pradėjo Kaune, tačiau per karą išvyko į perkeltųjų asmenų stovyklą Vokietijoje, kur Tiubingene baigė medicinos mokslus. Po karo ji persikėlė į JAV, kur Čikagoje susitiko su mano tėčiu. Vėliau motina įsidarbino laboratorijos vadove veteranų ligoninėje Lebanone, Pensilvanijoje, kur tėvai vėliau ir persikėlė, o netrukus po to atsiradau ir aš.

Iki 13 metų buvau tėvų auginamas su labai stipriu lietuviškos tapatybės jausmu. Net ir po to, nes mirus tėvams gyvenau su senele. Nebuvo patys geriausi laikai, nes senelei buvo aštuoniasdešimt, o aš buvau maištingas šešiolikmetis. Neturėjau aiškių tikslų, bet tėvai buvo išugdę stiprų pasididžiavimą tuo, kad esu lietuvis, namuose visada kalbėjome lietuviškai. Meino valstijoje, Kennebunkporto mieste, yra lietuvių pranciškonų vienuolynas, kuris tapo JAV lietuvių sueigos vieta. Nuolat ten lankydavomės, valgydavome lietuviškus patiekalus, vykdavo šokių festivaliai, įvairiausios kitokios veiklos. Visada jaučiau stiprų ryšį su lietuvybe ir bėgant metams šis tapatybės jausmas man darosi vis svarbesnis. Lietuviškos šaknys ir tėvų istorija yra svarbi mano gyvenimo dalis, kurią stengiuosi puoselėti.

Ar iki atvykdamas žinojote, kas yra Lietuvos šaulių sąjunga? Ar suprato, kur vykstate?

Mano pradinį suvokimą apie Lietuvos šaulių sąjungą šiek tiek išskraidė JAV, nes ten yra žmonių, save laikančių „nereguliariomis karinėmis grupuotėmis“ (angl. *militia*). Dažniausiai tai nedori, prieš vyriausybę arba konkrečią partiją nusiteikę piliečiai. Gauja kvailių, prisipirkusių ginklų, kurie ruošiasi nuversti valdžią arba sukelti karą, jei jų politinė partija pralaimės. Norėjau įsitikinti, kad čia nėra nieko panašaus, ir supratau, kad taip nėra.

Pradėjęs daugiau gilintis supratau, kad mane su Lietuvos šaulių sąjunga sieja tiesioginiai ryšiai. Gali būti, kad ir mano tėvas buvo šios organizacijos narys.

Pagrindinė mano mokymų sritis yra medicina laukinėje gamtoje, taip pat užsiimu patirtiniu ugdymu. Neskaitau paskaitų klasėje, keliaujame į miškus, ten rengiame pratybas, kurių metu laipiojame uolomis, plaukiojame valtėmis ir panašiai.

1. Saulius Elertas prie „Penn State Life Lion“ skubiosios medicinos programos gelbėjimo sraigtasparnio, kuriuo į ligonines transportuojami sunkiai sergantys ar sužeisti pacientai. Saulius atsakingas už skubiosios pagalbos teikimą skrydžių metu.

* Projektas finansuojamas Baltijos ir Amerikos laisvės fondo (*Baltic – American Freedom Foundation*) pagal Baltijos ir Amerikos apsikaitimo saugumo srityje (*Baltic-American Security Exchange*) programą. Projekto tikslas – vystyti Lietuvos civilių atsparumą lavinant taktinės medicinos įgūdžius ribotų išteklių sąlygomis bendradarbiaujant su JAV kariniu bei medicininio personalu.

Daugiau informacijos apie BAFF stipendijas ir lektorių paramą rasite apsilankę interneto svetainėje www.balticamericanfreedomfoundation.org.

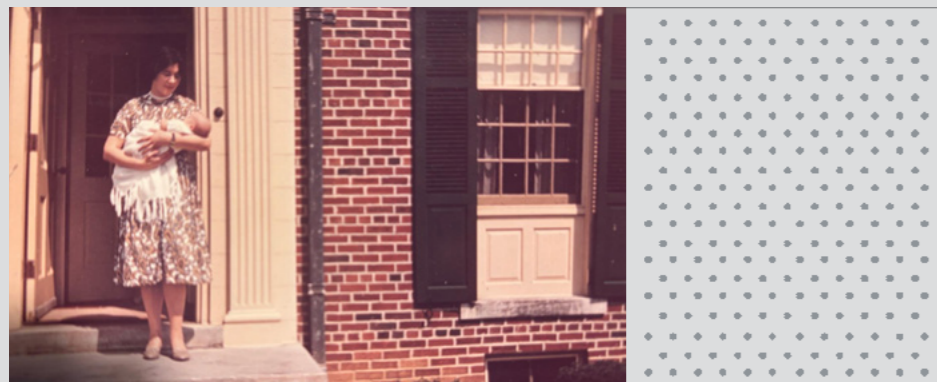
Žinau, kad tėvas tarpukariu tarnavo Lietuvos kariuomenėje ir galbūt buvo partizanas, tačiau tikslios informacijos apie jį neturiu. Tačiau keletas mano artimų giminių tarpukariu buvo labai aktyvūs Lietuvos kariuomenės bei Lietuvos šaulių sąjungos nariai (red. pastaba: Vyčio kryžiaus kavalierius plk. Vincas Šaudzis buvo vienas Lietuvos kariuomenės bei Lietuvos šaulių sąjungos savanorių-kūrėjų, Motiejus Kačinskas-Kačionis buvo Lietuvos šaulių sąjungos narys ir Vilniui vaduoti sąjungos aktyvistas).

Turite paramediko specialybę. Kaip tapote paramediku ir kaip atrodo Jūsų darbas JAV?

Studijavau koledže, turėjau stoti į medicinos mokyklą, nes tėvai buvo suplanavę mano kelią iki tapimo gydytoju, bet mirus tėvams pasidariau tingus ir gyvenime nejaučiau jokios krypties, tik maišatį, daug blaškiausi, nebuvau doras jaunuolis. Studijuodamas įsidarbinau greitosios pagalbos tarnyboje. Man ten labai patiko, todėl mečiau medicinos studijas. Tada nebuvau labai nuovokus ir galvoju: „Kam dar dešimt metų studijuoti mediciną, jei jau dabar padedu žmonėms?“ Vėliau tapau dailide ir užsiemiau įvairiausiais darbais, turėjau savo dirbtuves, kuriose gaminau baldus. Esu geras dailidė, bet prastas verslininkas. Mano dirbiniai buvo puikūs, tik iš jų neuždirbau. Tada supratau, kad mane vis tiek traukia skubioji medicinos pagalba, todėl tęsiau mokslus, tapau paramediku.

Dirbti pradėjau nedideliame mieste Harisburge, Pensilvanijos valstijoje. Šis miestas buvo vienas iš svarbių kelių narkotikams patekti į JAV, todėl pasižymėjo aukštu nusikalstamumu. O aš turėjau daug darbo, įgijau daug įgūdžių, prisijūriėjau įvairiausių, daugiausia šautinių, sužeidimų.

Šiuo metu ir jau ilgą laiką dirbu skrydžių paramediku Pensilvanijos valstijos greitosios pagalbos ir skubios priežiūros transportavimo įstaigoje „Life Lion“ (angl. *Penn State Health Life Lion Emergency Medical Services and Critical Care Transportation*). Esu atsakingas už intensyvios slaugos užtikrinimą pacientų transportavimo sraigtasparniais metu. Transportuojame visus – nuo naujagimių iki suaugusiųjų, kuriems būtina intensyvi slauga. Be to, dažnai vykstu į eismo įvykių ir susišaudymų vietas, nes JAV atstumai yra labai dideli – iki traumatologijos punkto gali būti ir valanda kelio, tad į iškviertimus tenka vykti sraigtasparniais. »

Prieš tai ilgą laiką dirbau paieškos ir gelbėjimo mieste komandoje – vienoje iš 28 JAV federalinių paieškos ir gelbėjimo grupių. Prie mūsų grupės nuolat prisijungdavo medikų iš karinių dalinių ir FTB. Paieškos ir gelbėjimo miestuose komandos veikla yra labai panaši į karo medicinos, medicinos laukinėje gamtoje ir paieškos ir gelbėjimo miestuose – pagrindinis tikslas teikti aukšto lygio medicinos pagalbą ribotomis priemonėmis nepalankioje aplinkoje.

Tai mano pagrindinis darbas, bet taip pat mokau medicinos studentus. Pagrindinė mano mokymų sritis yra medicina laukinėje gamtoje, taip pat užsimu patirtiniu ugdymu. Neskaitau paskaitų klasėje, keliaujame į miškus, ten rengiame pratybas, kurių metu laipiojame uolomis, plaukiame valtėmis ir panašiai. Stengiuosi, kad būtų smagu. Manau, kad žmonėms lengviau mokytis, kai jie atsipalaidavę pramogauja. Taip net patys nesuvokia, kad pradeda mokytis įvairių dalykų.

Aptarimo metu dalyviai pasidalija naujai įgytomis žiniomis, o aš labai didžiuojuosi savimi, kad padedu taip nepastebimai mokytis.

Vasaros metu organizuoju stovyklas vaikams, turintiems širdies ydą. Šios stovyklos yra ypatingos, nes vaikai,

turintys širdies ydą, dažnai atsilieka nuo kitų per fizinio lavinimo pamokas ir tampa patyčių aukomis. Dalis vaikų gėdijasi didelio rando ant krūtinės, o plaukiodami baseine mato, kad visi tokių turi. O pamatęs dešimtmečius, kuriems jau atliktos keturios atviros širdies operacijos, suprantu, kad pats negaliu dėl nieko skųstis.

Kaip matote šaunius karo ir ekstremalių situacijų kontekste?

Lietuvos šaulių sąjunga turi daug panašumų su esamomis ir buvusiomis JAV organizacijomis ir tarnybomis, kurios taip pat siekia užtikrinti visuomenės saugumą ir pasirengimą ekstremalioms situacijoms. Vienas iš artimiausių atitikmenų JAV – buvusi Civilinės gynybos organizacija [Office of Civil Defense] prie JAV Gynybos departamento. Vėliau šios organizacijos funkcijos buvo perduotos Federalinei ekstremalių situacijų agentūrai [Federal Emergency Management Agency (FEMA)], kuriai priklausė ir federalinės paieškos ir gelbėjimo miestuose grupė, kurioje pats dirbau.

Tiek šauliai, tiek paieškos ir gelbėjimo miestuose komandos siekia teikti aukšto lygio medicinos pagalbą ribotomis priemonėmis nepalankioje aplinkoje. Abi organizacijos daug treniruoja ir yra pasirengusios reaguoti į įvairias

Karinių įgūdžių, bet ir medicinos bei pirmosios pagalbos pagrindų, taip pat labiau skleisti informaciją apie šaulių veiklą ir mokymus.

2.-3. Šaulius su mama (viršuje) ir su savo tėčiu (dešinėje) Lebanone, JAV.

4. MPAB nariai pratybų su amerikiečių instruktoriais metu.

5. Pratybų metu MPAB šauliams teko ne tik lavinti medicinines žinias, bet ir patirti fizinių išbandymų sužeistųjų nešimo ir evakuacijos metu (kairėje). Vienas iš Šauliaus mokomų įgūdžių - kvėpavimo užtikrinimas (viduryje).

ekstremalias situacijas, tokias kaip gamtos katastrofos ar didelės avarijos. Be to, tiek šauliai, tiek paieškos ir gelbėjimo miestuose komandos bendradarbiauja su vietos tarnybomis, siekdamos užtikrinti greitą ir efektyvą reagavimą į nelaimės.

Šauliai ir paieškos ir gelbėjimo miestuose komandos turi panašų mokymų ir pasirengimo principą.

Abi organizacijos moko savo narius ne tik karinių įgūdžių, bet ir medicinos bei pirmosios pagalbos pagrindų. Šauliai ir paieškos ir gelbėjimo miestuose komandos yra pasirengusios teikti pagalbą sužeistiesiems ir rūpintis jų sveikata, kol atvyks profesionali medicinos pagalba.

Matau šaunius kaip svarbią jėgą karo ar kitų ekstremalių situacijų, tokių kaip gamtos katastrofos ar didelės avarijos, metu. Šauliai turėtų būti pasirengę teikti pagalbą ir bendradarbiauti su vietos tarnybomis, kad būtų užtikrintas greitas ir efektyvus reagavimas į bet kokias nelaimes.

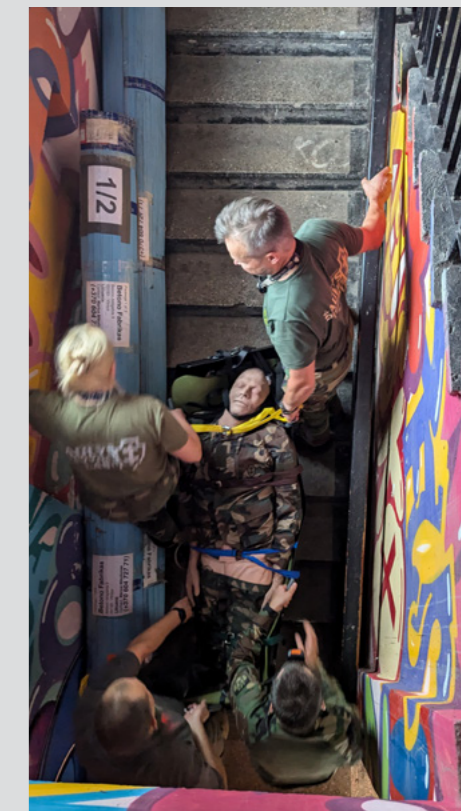
Ko trūksta ir ko reikia šauliams?

Šauliams trūksta aiškos integracijos su vietos tarnybomis ir medicinos įstaigomis. Labai svarbu integruoti šaunius su vietos tarnybomis ir kariuomene, kad būtų užtikrintas efektyvus

bendradarbiavimas. Šauliams taip pat trūksta mokymų dokumentavimo ir įgytų įgūdžių sertifikavimo, kas užtikrintų veiklos teisėtumą ir žinių standartizavimą. Labai svarbu mokyti šaunius ne tik karinių įgūdžių, bet ir medicinos bei pirmosios pagalbos pagrindų, taip pat labiau skleisti informaciją apie šaulių veiklą ir mokymus.

Ko su kolegomis mokote mūsų būrio šaunius?

Didelė dalis mano ir kolegų organizuojamų mokymų Lietuvos šauliams yra panašios į paieškos ir gelbėjimo mieste komandos veiklą. Mokymų metu svarbu sukelti tinkamą streso lygį, kuris skatintų kognityvinius gebėjimus ir padėtų dalyviams geriau įsisavinti mokomąją medžiagą. Dalyviams sudaromos kiek galima sudėtingesnės sąlygos veiklai, artimos galimoms kritinėms situacijoms (pvz., dūmų mašinų ir triukšmo šaltinių naudojimas, kad net arti vienas kito esantys dalyviai turėtų bendrauti tik rankų ženklais ir ateityje komfortiškai jaustųsi nepatogiose situacijose ir sutarti, kaip rūpintis pacientu, negalėdami susišnekėti). Mūsų mokymus sudaro nedidelė dalis paskaitų, atskiros pratybos įgūdžių praktikai ir baigiamosios pratybos. Mokome pagalbos nukentėjusiems mūšyje pagrindų, pagrindinio būklės vertinimo, triažo, taktinės slaugos ir pan.

Pradedame nuo pirmosios taktinės pagalbos grėsmių, galinčių pražudyti per artimiausias 5 minutes. Toliau – ilgalaikė slauga, kai reikia ne tik išgelbėti gyvybę, bet ir rūpintis pacientu 6, 12 ar 24 val. Mokau, kaip tai padaryti, kaip užtikrinti ne tik gyvybinių funkcijų palaikymą ir sumažinti kylančių kitų problemų riziką, bet ir išlaikyti gyvenimo kokybę.

Iš Jūsų labai lengva mokytis, Jūsų kuriama atmosfera ir stimuliuoja, ir atpalaiduoja vienu metu.

Jei žmonės tuo pat metu gali ir mokytis, ir juoktis, manau, kad man pavyko. Kiekvienas esame susidūręs su dėstytojais, kurių klausydamas vis žiūri į laikrodį ir galvoji, kad po dar vieno algoritmo ar skaičiavimo pieštuku akį išsidursi. Stengiuosi toks nebūti.

Labai džiaugiamės, kad esate su mumis, ir tikiu, kad tai ne paskutinis kartas.

Tiesiog labai džiaugiuosi šia galimybe ir esu jums labai dėkingas už ją. Kol kas tai vienas nuostabiausių dalykų mano gyvenime. Vis juokauju, kad kitai kelienei turbūt užteks bilieto į vieną pusę. ×

ALEKSANDRO MANTAUTO 130-OSIOMS GIMIMO METINĖMS

Tekstas:
STASYS IGNATAVIČIUS,
LŠS V. PUTVINSKIO-PŪTVIO
KLUBO PREZIDENTAS

Žymus Lietuvos valstybės, visuomenės ir Šaulių sąjungos veikėjas Aleksandras Mantautas (iki 1939 metų – Marcinkevičius) gimė 1895 metų kovo 19 dieną Trakų apskrityje Paukščių kaime. 1912 metais Trakuose baigė pradinę mokyklą, kurioje mokydavasis 1908 metais įstojo į slaptą lietuvių ir lenkų moksleivių draugiją, kuriai nuo 1910 metų pirmininkavo. Jam pirmininkaujant ši draugija tapo vien lietuviška. Taip pat 1910 metais Trakuose jis įsteigė „Aušrinės“ kuopelę, iki 1912 metų buvo jos pirmininkas. Baigęs pradinę mokyklą, iki 1915 metų Vilniuje privačiai mokėsi gimnazijoje. 1912–1913 metais Vilniuje priklausė „Aušrinės“ ir kanklininkų kuopelėms, Marijampolėje įsteigė jaunųjų rašytojų ir blaivybės kuopeles.

Prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, A. Marcinkevičius buvo mobilizuotas, 1916 metais baigė Tifliso (dabar – Tbilisis, Sakartvelo sostinė) karo mokyklą ir buvo pasiųstas į turkų frontą Kaukaze. Rusijoje nuvertus carą, aktyviai dalyvavo lietuvių karių ir tremtinių veikloje, 1917 metų spalį buvo išrinktas į Kaukazo armijos krašto tarybą ir jos vykdomąjį komitetą. Tų pačių metų gruodžio 27–29 dieną dalyvavo lietuvių atstovų suvažiavime ir buvo išrinktas Kaukazo lietuvių tarybos vice-pirmininku. Tarybai pasiskelbus Lietuvos konsulatu prie susikūrusių Užkaukazijos respublikų, A. Marcinkevičius buvo to konsulato nariu ir lydėdavo grįžtančius lietuvius į Gruzijos (dabar – Sakartvelas) Potį uostą.

Vykusiam Kaukazo armijos lietuvių karių atstovų suvažiavime jis išrenkamas Kaukazo armijos lietuvių karių vykdomojo komiteto pirmininku. 1918–1920 metais – Nukentėjusiems nuo karo lietuviams šelpti draugijos Tiflisio skyriaus pirmininkas, Tiflisio lietuvių dramos kuopos vicepirmininkas Savitarpinės pagalbos draugijos valdybos narys. 1918 metų rugpjūčio mėn. A. Marcinkevičius skiriamas Lietuvos Užkaukazijos respublikoms [Gruzijai, Armėnijai ir Azerbaidžanui] 1-uoju sekretoriumi ir Tiflisio konsularinio skyriaus vedėju.

1920 metų rugsėjo mėn. A. Marcinkevičius grįžo į Lietuvą ir iki 1921 metų gruodžio mėn. dirbo Užsienio reikalų ministerijos Rytų departamento pirmuoju sekretoriumi.

Vlodo Putvinskio pakviestas, 1922 metais pradėjo aktyvų darbą Šaulių sąjungoje ir iki Šaulių sąjungos reorganizavimo ir sukarinimo (1936 metais) ėjo įvairias atsakingas pareigas. Jis buvo Kultūros ir propagandos skyriaus viršininkas, Centro valdybos sekretorius, išdininkas, tautinio auklėjimo ir kultūros darbų prižiūrėtojas, buvo renkamas į LŠS Centro valdybą, prezidiumą ir tarybą. LŠS įkūrėjas ir ideologas V. Putvinskis savo žentą [A. Marcinkevičius buvo vedęs vidurinę Putvinskių dukrą Sofiją] priskyrė veikliausiu ir ištikimiausiu savo pagalbininku ratui, laikė jį labai artimu bendradarbiu, mokiniu ir bendraminčiu. Po V. Putvinskio mirties A. Marcinkevičius išliko atkaklus pūtviškos linijos Šaulių sąjungoje tęsėjas, vėliau dėl to patyrė įvairių skriaudų, persekiojimų. A. Marcinkevičius buvo vienas iš Klaipėdos krašto sukilimo iniciatorių, organizatorių ir dalyvių, ryšininku tarp Kauno ir Klaipėdos sukilėlių vadovų. 1922 metų gruodžio 18 dieną jis dalyvavo steigiant Vyriausiąjį Mažosios Lietuvos gelbėjimo komitetą ir jame atstovavo Lietuvos šaulių sąjungai, parašė sukilimo manifesto projektą. Tą pačią dieną jis parašė laišką LŠS viršininkui kpt. Pranui Klimaičiui apie padėtį Klaipėdos krašte, kuriame teigė, kad „klaipėdiečiai po pokalbio su Brūvelaičiu vieni ne ką tenuousią. Bet be jų apsieiti jokių būdu negalima.

Būtų pražūtinga veikti be jų... Nors jie žmonės be platesnio mosto, o pagaliau – be galo naivūs...“ Toliau A. Marcinkevičius tęsė: „Visais šventaisiais maldauju, kad neatidėliotinai bei greitai būtų vykdomas mūsų sumanymas. Prakeiks mus istorija ir ateinančios kartos, jeigu šio garbingo uždavinio neatliksime. Bet laiko mažai. Klaipėdos likimas savanorių bus išspręstas 10 sausio.“ 1923 metų sausio 8–9 dieną sukilimo vado J. Polovinsko-Budrio paskirtas sukilėlių propagandos komisarų, sausio 9 dieną dalyvavo Bajorų ir Kretingalės, o sausio 15 dieną – Klaipėdos priemiesčio užėmimo. Sausio 19 dieną Šilutės seime surašė vadinamąją Šilutės deklaraciją apie Klaipėdos krašto prijungimą prie Lietuvos. Po sukilimo organizavo Klaipėdos krašte Šaulių sąjungos skyrių steigimą ir sušaukė Klaipėdos krašto šaulių rinktinės suvažiavimą.

Grįžęs iš Klaipėdos, A. Marcinkevičius įstojo mokytis į Lietuvos universiteto Teisės fakultetą ir mokėsi iki 1928 metų. 1925-aisiais Kaune jis baigė Aukštuosius karininkų kursus buvusiems carinės rusų armijos karininkams, jam buvo suteiktas atsargos leitenanto laipsnis. 1929 metais švenčiant LŠS įkūrimo dešimtmetį, A. Marcinkevičius buvo apdovanotas Latvijos „Aizsargs“ organizacijos ordinu.

Be aktyvios veiklos Šaulių sąjungoje, A. Marcinkevičius pasireiškė ir kitų visuomeninių organizacijų veikloje. Buvo vienas iš Komiteto Vilniaus krašto lietuviams remti steigėjų ir valdybos narys, veikė Vilniui vaduoti sąjungoje, Klaipėdos sukilėlių, savanorių kūrėjų, neolituanų, Lietuvai gražinti ir kitų organizacijų veikloje. 1929 metais buvo vienas iš „Darbo“ bendrovės steigėjų, jos vicepirmininkas ir direktorius, Verslininkų draugijos centro valdybos vicepirmininkas ir Kauno skyriaus pirmininkas, „Amatbanko“ narys ir kt. 1933–1936 metais Kauno miesto savivaldybės nekilnojamojo turto skyriaus viršininkas ir apie metus Kauno miesto valdybos sekretorius.

1

Daug laiko A. Marcinkevičius skyrė rašymui, leidybinei veiklai. Prieš Pirmąjį pasaulinį karą jis bendradarbiavo „Aušrinėje“, „Viltje“, „Lietuvos žiniose“, „Lietuvos ūkininke“. Pasirašydavo Trakų Olesiaus, Aleksando Žasliečio, A. Gluosnio, GL. ir kitais slapyvardžiais. Nepriklausomoje Lietuvoje bendradarbiavo „Trimite“, „Versle“, „Žemdirbių balse“, „Karyje“, „Tautos kelyje“, kur redagavo Vilniaus krašto skyrių. 1928 metais buvo „Trimito“ vyriausiojo redaktoriaus padėjėjas, 1929–1930 metais – vyriausiasis redaktorius. 1933–1935 metais – „Verslo“ atsakingasis redaktorius. A. Marcinkevičius redagavo Lietuvos šaulių sąjungos leidinius: „Vasario 16-oji“ (1927, 1928, 1929 ir 1930 m.), „Neužmiršk Lietuvos“ (1927 m.), V. Putvinskio raštų II tomą (1933 m.) ir III tomą (1934 m.). 1940 metais kartu su žmona Sofija parengė spaudai pirmąjį rinktinių raštų tomą „Vladas Putvinskis-Pūtvis. Jo gyvenimas ir parinktieji raštai. Gyvenimas ir kūrybos bruožai“. Tačiau išspausdinti šio leidinio nepavyko, nes Sovietų Sąjunga okupavo Lietuvą, o rankraščiai ir signaliniai knygos egzemplioriai spaustuveje buvo sunaikinti. Verta paminėti, kad A. Marcinkevičius kartu su plk. J. Šarausku parengė pagrindines šaulių veikimo taisykles, o 1930 metais – ir Moterų šaulių būrio veikimo statutą.

Gyvendamas su šeima Kaune, 1938 metų rudenį sunkiai susirgo, buvo beveik užmirštas bendradarbių, draugų, sunkiai gyveno. 1939 metais [jau pasikeitęs pavardę į Mantautas], paskatintas artimųjų ir likusių bičiulių, jis ryžosi rašyti prezidentui ir prašyti pensijos kaip nusipelnęs valstybei ir visuomenei veikėjas. Ant šio prašymo pasirašė žymūs to meto Lietuvos visuomenės ir kultūros veikėjai:

prof. M. Biržiška, prof. V. Krėvė-Mickevičius, prof. B. Sruoga, dailininkas A. Žmuidzinavičius, advokatas R. Skipitis ir kt. Šis prašymas buvo patenkintas ir A. Mantautui buvo skirta valstybės veikėjo pensija.

Artėjant antrajai sovietinei okupacijai, A. Mantautas su žmona Sofija, sūnumi Vaidievučiu Andriumi ir dukra Raminta pasitraukė į Vokietiją, kur teko patirti sunkią pabėgėlio dalį.

1949 metais Mantautai emigravo į JAV. Iš pradžių A. Mantautui teko dirbti sunkų fizinį darbą odos ir batų fabrikuose. Nors teko pakęsti įvairius sunkumus, jis aktyviai įsijungė į lietuviškų organizacijų ir sambūrių veiklą. 1952 metų pradžioje drauge su žmona Sofija, sūnumi Vaidievučiu Andriumi, plk. Mykolu Kalmantu, Alfu Valatkaičiu ir Elena Klupšiene ėmėsi Šaulių sąjungos atkūrimo darbo. Artėjant LŠS įkūrėjo ir ideologo V. Putvinskio mirties 25-osioms mirties metinėms, LŠS atkūrimo branduolys pagal A. ir S. Mantautų surinktą medžiagą paruošė tris V. Putvinskio biografinius konspektus ir kelis minčių rinkinius. Organizacinis atkūrimo branduolys taip pat pradėjo aktyvią propagandą dėl LŠS atkūrimo, vadovaudamiesi A. Mantauto suformuluotomis ideologinėmis direktyvomis.

1954 metų kovo 7 dieną Čikagoje Tėvynės mylėtojų draugijos 2-osios kuopos surengtame V. Putvinskio 25-ųjų mirties metinių minėjime atkūrimo branduolio nariai plk. Mykolas Kalmantas, Alfas Valatkaitis ir Vaidievis Andrius Mantautas savo pasisakymuose kalbėjo apie V. Putvinskį, Šaulių sąjungą ir jos atkūrimo darbus. Formuojant LŠS Tremtyje (taip buvo pavadinta atkurta šaulių

organizacija) Laikinąją Centro valdybą, A. Mantautas buvo išrinktas jos pirmininku ir jai vadovavo iki 1958 metų. Jis, remdamasis V. Putvinskio mintimis, parengė LŠST ideologinę programą, jam daug padėjo žmona Sofija ir sūnus Vaidievis Andrius. 1958 metais už aktyvią veiklą Šaulių sąjungoje jam buvo suteiktas LŠST garbės nario vardas. 1958 metų liepos 5 dieną Čikagoje įvykusiame pirmajame LŠST padalinių atstovų suvažiavime A. Mantautas buvo išrinktas pirmuoju LŠST Centro valdybos pirmininku ir šias garbingas pareigas ėjo iki 1962 metų.

1973 metais V. Putvinskio 100-ųjų gimimo metinių proga buvo išleista biografinė knyga „Vladas Putvinskis-Pūtvis. Gyvenimas ir parinktieji raštai“, kurią redagavo A. Mantautas, o redakcinės komisijos sekretorius buvo jo sūnus Vaidievis Andrius Mantautas. A. Mantautas aktyviai rėmė lietuviškų organizacijų veiklą ir lietuviškos spaudos leidybą, rašė „Draugui“, „Dirvai“, „Darbininkui“, „Lietuvių balsui“ ir kt. Pasireiškė BALF'o, Lietuvių bendruomenės, skautų ir kitų organizacijų veikloje. Aleksandras ir Sofija Mantautai, padėdami sūnau Vaidievučiui, suspėjo užbaigti prisiminimų knygą apie Klaipėdos atvadavimą. Ilgametis Šaulių sąjungos Centro valdybos narys, Klaipėdos atvadavimo sukilimo dalyvis, Šaulių sąjungos Tremtyje atkūrėjas ir pirmasis pirmininkas Aleksandras Mantautas mirė 1986 metų kovo 26 dieną Putname [Konektikuto valstija]. ×

1. Lietuvos moterų šaulių suvažiavimo dalyvės, išklausių pirmuosius dviejų dienų ideologinius kursus, su centro valdybos kultūros darbų prižiūrėtoju A. Mantautu (Marcinkevičiumi). Kaunas. 1933 m. Foto V. Žukausko. Vytauto Didžiojo karo muziejaus nuotrauka.

BEVEIK ISTORIKO PAMAŠTYMAI APIE ISTORIĄ, IDENTITETĄ IR GEOPOLITIKĄ. AR SUSIDRAUGAUS VYTIS IR PAHONIA?

Šių metų sausio viduryje Lietuvos medijose sušmėžavo visuomenę sujudinusi tema – Lietuvoje reziduojanti baltarusių opozicija inicijavo „laisvųjų baltarusių“ paso gaminimą, ant kurio puikuojasi, kaip patys baltarusiai tai vadina, – Pahonia. Nors heraldikos ekspertų išvada to ir nepatvirtino, bet kurio lietuvio akiai tai atrodo kaip „truputį modifikuotas“ Lietuvos istorinis simbolis – Vytis... Taip pat nereikia būti istoriku, kad suprastum, jog abu šie simboliai ateina iš Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (toliau – LDK) tradicijos.

Tai, kad baltarusiai taip pat bando statyti savo tapatybę remdamiesi šia tradicija, mūsų visuomenėje kelia stiprius ir ganėtinai prieštarigus jausmus: dalis visuomenės tai emociškai atmeta teigdami, kad dabartiniai lietuviai ir Lietuvos Respublika yra vieninteliai LDK tradicijos paveldėtojai, o baltarusių noras naudoti šiuos simbolius yra svetimos istorijos savinimasis. Ir yra kita visuomenės dalis, kuri nuosaukiai džiaugiasi, kad baltarusiai, ieškodami savo šaknų ir tautinio pasididžiavimo, atsisuka ne į SSRS ir Rusiją, kurioje oficialusis Minsko režimas deklaravo baltarusių valstybingumo ištakas, o į vakarietišką LDK, kas gali padėti mūsų tautoms suartėti ir taip stiprinti abiejų tautų atsparumą prieš Rusijos ekspansinius siekius. Ir, reikia pripažinti, deja, kaip Lietuvoje jau įprasta, abi šios

pusės dažniausiai skuba matyti tik juodas ir baltas spalvas ir taip paišyti savo LDK istorinį naratyvą. Tačiau LDK buvo mažų mažiausiai didelis margumynas, kuriame keistai sklandžiai derėjo įvairios tautos, religijos ir tapatybės, nors tai nebuvo jokia norma anuometėje Europoje. Gal iš LDK tradicijos reikėtų pasimokyti ir to derėjimo, o ne tik išmokti garsiausių mūsų datų? Dar toliau – gal tos garsiosios pergalės ir buvo pasiektos dėl to gebėjimo derėti?

Šiuose pamąstymuose sąmoningai atsiribojau nuo „litvinizmo“ sąvokos, kuri kelia daug kontroversijų ir neturi aiškaus, visiems priimtino mokslinio apibrėžimo. Verčiau pabandyčiau atsargiai pagvildinti lietuvių ir baltarusių pretenzijas LDK paveldui ir per tam tikras istorines analogijas atskleisti, kaip mūsų reakcijos į šias pretenzijas gali veikti mūsų dabartinę geopolitinę realybę. Noriu pabrėžti, kad pateikiamos mintys nepretenduoja į „mokslinę tiesą“ ir yra tik asmeninė nuomonė, kuria siekiama atkreipti dėmesį į šią, mano subjektyviu matymu, labai svarbią temą.

Be Pahonia simbolio naudojimo, yra ir kita lietuvių ausį rėžianti detalė – kai kurie Baltarusijos piliečiai save vadina lietuviais (*litwin*), o lietuvius – lietuviais arba tiesiog žemaičiais... Bandant suprasti šią keistoką situaciją reikia nusikelti į tuos pačius LDK laikus arba bent į moderniojo Lietuvos valstybingumo priešaušrį XIX–XX amžiaus sandūroje. Kad ir kaip mums yra malonu didžiutis, jog mūsų protėviai kažkada valdė žemes nuo Baltijos iki Juodosios jūros krantų, turime suprasti, kad dabartinė mūsų valstybė yra pastatyta ant visai kitų mentalinių pagrindų, nei buvo tuometė LDK. Nors tarptautinė istorikų bendruomenė nesiginčydama sutaria (išskyrus keletą marginalių pseudoistorikų), kad LDK sukūrė pagoniškieji baltų valdovai, kurie sujungė baltų genčių žemes su branduoliu, kurį dabar suvokiame kaip Lietuvą, ir prie jų ėmė pamažu prijunginėti dabar slavų apgyvendintas žemes į rytus ir pietus nuo šalies

Tekstas: ROMAS JONAITIS

1

branduolio. Tačiau kai Mindaugas kūrė tai, kas tapo Lietuvos valstybe, – neegzistavo etninės tautos samprata. Tuo metu Lietuva buvo tiesiog valdovo nuosavybė su sava teritorija ir valdovo pavaldiniais, kariaunomis, valstiečiais ir panašiai. Tarp šių atskirų segmentų nebuvo kažkokio bendro, sąmoningo identiteto, kad, pavyzdžiui, visi mes esame lietuviai ar kad ir baltai (apskritai apibendrinantis baltų pavadinimas atsirado XIX amžiuje, o jį sugalvojo vokiečiai...). Egzistavo atskira gentinė sistema, kuri turėjo bendrumų, panašumų, bet labiausiai juos vienijo bendras valdovas. Ir tokioje sistemoje koks nors aukštaitis valstietis valdovo atžvilgiu nebūtinai kuo nors skyrėsi nuo jo pavaldinio, gudo valstiečio. Gera iliustracija šiai minčiai yra aprašytas epizodas iš Algirdo valdymo laikų: pas Algirdą kartą atvyko prieš Livonijos magistrą sukilusių lyvių genties vadas ir norėjo paprašyti Algirdo paramos, o atsidėkodamas žadėjo Algirdui ištikimybę. Atrodytų, puiki situacija – sukilusi baltiška gentis nori prisijungti prie LDK, tačiau Algirdas sureagavo visai nesentimentaliai. Jis atsakė: „Kaimietil! Tu čia karalium nebūsil!“ Ir įsakė nukirsti jam galvą... Dėl šios priežasties Vytautui neatrodė kažkokia išdavystė

...tarptautinė istorikų bendruomenė nesiginčydama sutaria (išskyrus keletą marginalių pseudoistorikų), kad LDK sukūrė pagoniškieji baltų valdovai, kurie sujungė baltų genčių žemes su branduoliu, kurį dabar suvokiame kaip Lietuvą, ir prie jų ėmė pamažu prijunginėti dabar slavų apgyvendintas žemes į rytus ir pietus nuo šalies branduolio.

Žemaitijos žemes dovanoti kryžiuočiams. Žemaitija buvo tiesiog laikoma Vytauto nuosavybe, kurią jis gali naudoti taip, kaip jam atrodė naudinga. Iš dabartinės perspektyvos tai atrodo kontroversiška, tačiau tuomečiame kontekste tai buvo paprastas valdovo derybinis veiksmas. Žinoma, valstybei konsoliduojantis ir bėgant amžiams, formavosi ir lietuviškas identitetas. Tačiau ir vėl jis nebuvo statomas kalbiniu, etnografiniu motyvu. XVI amžiaus pabaigoje išleistame 3-iajame LDK statute yra rašoma: „Lietuvis yra tas, kuris myli laisvę ir laikosi Lietuvos statuto.“ Lietuviais save labai sėkmingai galėjo laikyti tiek žemaičiai, aukštaičiai, gudai ar lenkiškai imanti kalbėti bajorija ir didikų sluoksniš. Taigi, nors LDK ir sukūrė „baltų valdovai“, konsoliduojantis valstybės branduoliui ir bėgant amžiams su tokiu lietuviškumu apibrėžimu, gudas save galėjo laikyti ne blogesniu lietuviu negu kur nors prie Panevėžio gyvenantis valstietis. Taigi, nieko nuostabaus, kad kai kurie gudai ar baltarusiai, kad ir kaip pavadinasi, iki šių laikų bando puoselėti savo lietuvišką ar litvinišką mentalitetą, kuris juos atskiria nuo rytų slavų – rusų. Taigi, kol ne vadovėliuose, o praktikoje ir žmonių sąmonėje LDK ar bent jos tradicija buvo gyva – gudui save vadinti lietuviu nebuvo jokios kontroversijos.

Tai buvo pagrindinis „lietuviškas“ identitetas maždaug iki 1863 metų sukilimo, kuriuo bandyta atkurti senąją Abiejų Tautų Respubliką su LDK kaip jos dalimi. Dėl šios priežasties kažkodėl mums nekyla didelių vidinių dramų Konstantiną Kalinauską, vieną iš pagrindinių minėto sukilimo vadų, priskirti lietuviškai istorinei atminčiai, nors jis rašė ir leido leidinius gudų kalba, o lietuviškai nešnekėjo...

Tačiau po sukilimo aktyviau ėmė vystytis nauja ideologinė srovė – nacionalizmas. Ji apibrėžė tautą daugiausia pagal kalbinius ir etnografinius bendrumus, o tai yra visiškai kitoks konceptas nei tas, kuriuo buvo paremta LDK. Nors „senasis“ lietuvių apibrėžimas neišnyko tuoj pat po 1863 metų sukilimo, jis prarado monopolį. Pamažu, daugiausia remiantis žemesniais visuomenės sluoksniais (valstiečiais bei smulkiaja bajorija. Miestiečių sluoksnyje kalbiškai dominavo lenkų ar jidiš kalba), vystėsi „naujieji lietuviai“, kurie save jau apibrėžė per kalbą ir katalikų tikėjimą. Taip „naujojo lietuvių“ apibrėžime neliko vietos sulenkėjusiems dvarininkams ar tiems patiems gudams, kurie kalbėjo kita kalba ir dauguma buvo provoslaviško tikėjimo atstovai. Šioje vietoje ir prasidėjo didieji tautiniai nesutarimai tarp „naujųjų bei senųjų lietuvių“, kurie vieni į kitus dažnai žiūrėjo su nepasitikėjimu ar bent su abejingumu. Kadangi gudų tautinis atgimimas pagal nacionalizmo apibrėžimą vėlavo, „naujieji lietuviai“ arba tiesiog dabartinių lietuvių seneliai neturėjo didelių konfliktų su jais, nes tiesiog „lietuviškas“ nacionalizmas buvo gerokai stipresnis ir nustelbė baltarusiškus bandymus. Nors jų, tiesa, būta. Ir šiuose bandymuose atsiranda didžioji kontroversija – gudų pretenzijos į Vilnių ir Vilniaus kraštą. Ir, tiesą sakant, jeigu nuosekliai laikantis naujojo lietuvių apibrėžimo – Vilnius tuo metu toli gražu nebuvo lietuviškas. Pačiame mieste, kaip jau minėta, dominavo lenkų ir jidiš kalbos, o kaimiškose apylinkėse daugiausia dominavo gudiškai ar „tuteiškiškai“ kalbantys valstiečiai. Galime diskutuoti, kad jie buvo / yra nutautėję lietuviai, tačiau iš „laisvo apsisprendimo“ taško toks požiūris nėra perspektyvus. Juk, jei mano mama su manimi kalbėjo „tuteiškiškai“, kodėl aš turiu grįžti prie kažkokių šaknų? Nes kažkada prieš daug laiko toje teritorijoje buvo kalbama kitaip? Su tokia logika galime pateisinti bet kokias pretenzijas... Šiuo paaiškinimu nenoriu teigti, kad lietuviai „pasisavino“ Vilnių ir kad jis ir turėjo likti gudams, kurie irgi turėjo bandymų kurti savo valstybę baigiantis Pirmajam pasauliniam karui, į kurią buvo intencija įjungti ir vieną iš svarbiausių tuomečių gudų tautinio atgimimo centrų – Vilnių.

Tai jiems dėl įvairių priežasčių nepavyko, o mums pavyko, kuo galime pasidžiaugti ir pasididžiuoti. Tačiau turime matyti ir kontekstą, o jame ne visada pagrįstai skamba mūsų teiginiai apie etnografinėse ribose kuriamą Lietuvą, į kurią įeina Vilnius, jo apylinkės (net buvo bandymų į Lietuvos valstybę įtraukti Gardino apylinkės). Mūsų modelis yra kratinys tarp etnografinės ir istorinės Lietuvos tradicijos tęsimo. Tačiau maža smulkmena, kad reikšdami istorines pretenzijas atsisakome paties LDK tapatybės pagrindo pasinaudodami tik atskirais elementais, kaip antai, „baltiški protėviai sukūrė LDK, todėl baltai ir vien baltai gali pretenduoti į LDK istorinį paveldą“. Ir tai yra tik subjektyvi dalis tiesos, kuri mums yra patogi. Šiuo argumentavimu aš tik noriu parodyti, kad po paprastu ir aiškiu lietuvių tautos paviršiumi, kurį iliustruoja tautodailė ir dainų šventės, slypi daug gilesni ir labai sudėtingi bei dažnai kontroversiški klodai. Juk žiūrėdami į Afrikos politinį žemėlapi, matydami linuote subraižytas sienas nesistebime, kad ten yra užkoduoti tautiniai konfliktai dėl dirbtinio mechaninio padalijimo. Tačiau mums visai neatrodo keista, kad linuote bandome atmatuoti išskirtinai savo pusėn visą LDK paveldą, nors daugiau nei 500 metų kartu, be jokių teritorinių ir mentalinių sienų su gudais gyvenome vienoje valstybėje ir kovojome dėl tų pačių idealų.

Suprantu, kad vienas šis straipsnis negali atsakyti į visus klausimus. Veikiau pasiliksiu prie jų kėlimo: ar atstumdami ir iš aukšto žiūrėdami į baltarusių bandymus savo tapatybės ieškoti LDK nepakartosime tų pačių klaidų, kurias, reikia pripažinti, mūsų atžvilgiu tarpukariu darė lenkai? Kurie nenorėjo mūsų pripažinti ir ignoravo mūsų aspiracijas, o tai kludė mums galbūt sukurti vienokią ar kitokią sąjungą, kuri gal būtų pakeitusi tuometinę regiono saugumo situaciją? Juk Lenkijos ir Lietuvos konfliktas buvo pagrindinė kliūtis įsteigti „Baltijos antantę“ nuo Suomijos iki Lenkijos, o gal ir toliau, kuri galėjo būti stiprus faktorius regione. Gal visgi vertėtų atsisakyti šūkio „Lietuva – lietuviams!“ ir veikiau pereiti prie šūkio, turinčio gilesnes istorines šaknis, kylančio iš 1863 metų sukilimo: „Už mūsų ir jūsų laisvę!“?

Šauliai, ką galvojate jūs?
Ar Vytis susidraugaus su Pahonia?
Padiskutuokime. „Švieskis ir švieski!“ ×

1. Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje naudotas Vytis su XV a. nusistovėjusiomis herbo spalvomis (raudona, mėlyna, auksinė, sidabrinė).

UKRAINA 2014 METAIS IŠŠŪKIAI IR IŠBANDYMAI. IV DALIS

POSTIMPERINĖS KOLONIZACIJOS ĮVEIKIMO PATIRTIS

13

„Trimitas“ tęsia straipsnių ciklą apie Ukrainos įvykius 2014 metais. Jį parengė Ukrainos karo veteranas Seržas Ševčenka ir plk. Prano Saladžiaus šaulių 9-osios rinktinės šaulė Vilma Kiurė.

1. Prorusiškas mitingas Luhanske 2014 m. „Vikipedija“.

2. Igoris Strelkovas-Girkinas su vatine uniforma. „Vikipedija“.

SLOVJANSKAS

SLOVJANSKAS 2014-AISIAIS. MIESTĄ UŽGROBIA STRELKOVO-GIRKINO GRUPĖ

2014-ųjų pavasaris Ukrainai tapo begalinį išbandymų laiku. Rusijos kariams aneksavus Krymą ir pasibaigus masiniams protestams, žinomiems kaip Orumo revoliucija, rytiniai šalies regionai nugrimzdė į chaosą. Tarp daugybės figūrų, atlikusių pagrindinius vaidmenis kurstant konfliktą Donbase, ypatingą vietą užima Igoris Strelkovas (tikroji pavardė – Girkinas) – žmogus, kuris tapo vienu iš Rusijos agresijos regione simbolių.

KAS TOKS IGORIS STRELKOVAS-GIRKINAS?

Igoris Girkinas – Rusijos atsargos karininkas, turintis istoriko išsilavinimą, išgarsėjęs kaip daugybės karinių konfliktų dalyvis. Dar paskutiniame XX amžiaus dešimtmetyje jis kariavo Padniestrėje, Bosnijoje ir Čečėnijoje, kur įgijo profesionalaus smogiko reputaciją. Iki 2014-ųjų jis dirbo įvairiose struktūrose, susijusiose su Rusijos specialiosiomis tarnybomis, įskaitant FSB. Jo pažiūros pagrįstos imperine „rusų pasaulio“ ideologija, išskiriant „istorinio teisingumo“ atkūrimą prijungiant teritorijas, kurias jis laikė nuo seno priklausančias Rusijai.

GIRKINO VAIDMUO ANEKSUOJANT KRYMĄ

Prasidėjęs įvykiams Kryme 2014-ųjų vasarį, Girkinas tapo vienu iš pagrindinių pusiasalio aneksavimo operacijos dalyvių. Pats vėliau prisipažino interviu koordinavęs ginkluotų būrių, pramintų „žaliaisiais žmogeliukais“, veiksmus. Tie būriai užgrobdavo administracinius pastatus, blokuodavo Ukrainos karinius dalinius ir pasirūpino, kad kovo 16-ąją būtų surengtas vadinamasis „referendumas“. Girkinas veikė paklusdamas Rusijos specialiosioms tarnyboms, organizavo ginkluotės tiekimą operacijai. Būtent Kryme jis įgijo patirties, kurią vėliau panaudojo Donbase.

Girkino ir jo grupuotės veiksmus kuravo Konstantinas Malofejevas, Rusijos oligarchas, žinomas dėl savo artimų ryšių su Kremliumi ir palaikantis ultradešiniuosius ir imperinius judėjimus.

2

Per Malofejevo struktūras Girkinas gaudavo finansavimą ir prieigą prie materialinės techninės bazės. Šis bendradarbiavimas tapo svarbus tolesniems įvykiams Ukrainos rytuose.

ĮSIVERŽIMO Į DONBASĄ PLANAS

Pasibaigus operacijai Kryme Rusijos vadovybė nukreipė dėmesį į Donbasą. Pagal kuratorių sumanymą, „Novorosijos“ įkūrimas turėjo destabilizuoti Ukrainą ir įtvirtinti Rusijos įtaką regione. Kad būtų įgyvendintas šis tikslas, buvo suformuota Girkino vadovaujama smogikų grupuotė. Tarp jos narių buvo ginkluotų konfliktų veteranai, samdiniai ir vietiniai gyventojai, apmokyti ir apginkluoti iš Rusijos pusės. Grupuoję aprūpino ginklais, šaudmenimis, pinigais ir aiškiais instrukcijomis.

2014 metų balandžio 9 dieną Girkino grupuotė kirtė Ukrainos ir Rusijos sieną. Pirminis taikiny buvo Slovjanskas – nedidelis Donecko srities miestas, kuris turėjo strateginę reikšmę dėl savo padėties svarbių transporto kelių kryžkelėje.

Pagal planą miestas turėjo būti žaibiškai užimtas ir panaudotas kaip atraminis punktas tolesniam puolimui.

SLOVJANSKO UŽGROBIMAS

2014 metų balandžio 12 dieną apie 50 Girkino vadovaujamų smogikų įėjo į Slovjanską. Palaikomi vietinių prorusiškų aktyvistų jie užgrobė milicijos skyrių, miesto administraciją ir Ukrainos saugumo tarnybos būstinę. Miestas buvo praktiškai neapsaugotas: Ukrainos teisėsaugos organai dezorganizuoti, o nevienareikšmiškai nusiteikę vietiniai gyventojai nesipriešino.

Girkinas greitai ėmė kontroliuoti miestą, pasiskelbęs „įgulos vadu“. Jis ėmė formuoti vadinamąją „Liaudies miliciją“, kurią sudarė tiek vietiniai gyventojai, tiek ir smogikai. Mieste prasidėjo represijos prieš proukrainietiškus piliečius, žurnalistus ir aktyvistus. Buvo užfiksuoti pagrobimai, kankinimai ir žmogžudystės.

Slovjanskas virto prorusiškų jėgų tvirtove. »

ĮVYKIŲ EIGA SLOVJANSKE

Užgrobę miestą, Girkinas ir jo būriai ėmė stiprinti gynybą. Buvo įrengti blokpostai, užminuotos miesto priegios. Tuo pat metu Girkinas stengėsi užmegzti ryšius su Kremliumi, vildamasis tiesioginio palaikymo iš Rusijos pusės.

Tačiau Rusijos vadovybė apsiribojo ginklų ir šaudmenų tiekimu, nenorėdama atvirai prisipažinti, kad kišasi.

Ukrainos pusė pradėjo miesto išlaisvinimo operaciją. Jau balandžio pabaigoje Nacionalinė Ukrainos gvardija ir šalies ginkluotosios pajėgos ėmė supti Slovjanšką. Mūšiai dėl miesto truko beveik tris mėnesius. Girkinas, nepaisydamas didžiulių nuostolių, toliau stiprino pozicijas, tikėdamasis palaikymo iš Rusijos pusės ir konflikto eskalacijos.

ĮVYKIŲ SLOVJANSKE REZULTATAI

2014 metų liepos 5 dieną Girkinas ir jo smogikai paliko Slovjanšką, pasitraukdami į Donecką. Tai buvo lemiamas karo Donbase momentas. Miestą, smarkiai nukentėjusį nuo mūšių, išvadavo Ukrainos pajėgos. Tačiau Slovjansko užgrobimo pasekmės buvo akivaizdžios: tūkstančiai žuvusių, sugriauta infrastruktūra ir paastrėjęs konfliktas.

Girkinas, grįžęs į Rusiją, nesiliovė skelbti pareiškimų, kuriuose kaltino Kremlių dėl nepakankamo smogikų palaikymo. Jo ryšiai su Malofejevu ir Rusijos specialiosiomis tarnybomis tapo daugybės tyrimų, patvirtinusių tiesioginį Rusijos įsitraukimą į karą Donbase, objektu.

Įvykiai Slovjanske, kuriais prasidėjo karas Ukrainos rytuose, tapo ryškiu pavyzdžiu to, kaip hibridinis karas, puoselėjamas išorės jėgų, gali paversti taikų regioną naikinimo ir žudynių arena.

NELĖ ŠTEPA

Nelė Štepa ėjo Slovjansko mero pareigas nuo 2010-ųjų. Ji buvo žinoma kaip tipiška vietinio politinio elito atstovė, kurią iškėlė Regionų partija. Iki 2014-ųjų įvykių jos veikla buvo grynai ūkinio pobūdžio, ir ji nebuvo politiškai įtakinga už miesto ribų.

Tačiau 2014-ųjų pavasarį, kai Girkinas grupuotė ėjo į Slovjanšką, Štepa atsidūrė įvykių sūkuryje. Nuo pat pradžių ji pasveikino smogikus ir juos vadino „miesto gynėjais“. Merės retorika pirmosiomis miesto užgrobimo dienomis buvo atvirai prorusiška. Ji ne kartą pareiškė, kad miestiečiai palaiko Girkiną ir kad jo grupuotė veikia gyventojų naudai.

3

Vis dėlto vėliau Nelė Štepa pakeitė savo žodžius, ėmusi kritikuoti smogikų veiksmus. Merė tvirtino, kad jos kalbos, kai ji palaikė Girkiną, buvo išsakytos jai grasinant fiziniu susidorojimu. Miestą išvadavus Ukrainos pajėgoms, Štepa buvo suimta, apkaltinus ją valstybės išdavyste ir talkinimu separatistams. Jos byla svarstyta ilgus metus, tačiau ji atskleidė, kaip sunku įvertinti vietinių valdininkų veiksmus okupacijos sąlygomis.

Štepa, nepaisant pirmųjų pareiškimų, vėliau tvirtino, kad mėgino gelbėti miestą nuo sunaikinimo ir veikė spaudžiamai. Jos realus vaidmuo lieka ginčytinas, tačiau, daugelio požiūriu, ji tapo simboliu krizės sąlygomis dvejojančio politikos elito.

„LIAUDIES MERAS“ VIAČESLAVAS PONOMARIOVAS

Viačeslavas Ponomariovas – buvęs verslininkas ir prorusiškas Slovjansko aktyvistas. 2014-ųjų balandį jis pasiskelbė esąs miesto „liaudies meras“ po to, kai Girkinas grupuotė užėmė administracijos pastatus. Ponomariovas nuo pradžių glaudžiai bendradarbiavo su smogikais, palaikydamas jų veiksmus ir būdamas politiniu rupu.

Ponomariovas, žinomas savo aštriais pareiškimais, atvirai palaikė „Novorosijos“ įkūrimo idėją ir Ukrainos padalijimą. Ukrainos vyriausybę jis vadino „fašistine“ ir aktyviai bendradarbiavo su Rusijos visuomenės informavimo priemonėmis, informuodamas jas apie „liaudies sukilimą“ mieste. Tuo pat metu jis buvo atsakingas už okupuoto miesto valdymą, koordinuodamas smogikų ir vietinių prorusiškų aktyvistų veiksmus.

Vadovaujant Ponomariovui Slovjanske prasidėjo masinės represijos prieš proukrainietiškus piliečius, žurnalistus ir aktyvistus. Žmones suimdavo, tardydavo ir kankindavo. Užfiksuota pagrobimų ir žmogžudysčių atvejų. Anot kai kurių šaltinių, Ponomariovas asmeniškai dalyvavo tardymuose ir sankcionuodavo susidorojimus.

Ponomariovo ir Girkinas santykiai buvo sudėtingi. Nors jie bendradarbiavo, jų požiūriai ir metodai dažnai skyrėsi. Girkinas, kaip patyręs kariškis, dažnai vadovaudavosi asmeninėmis ambicijomis. Galiausiai Girkinas tam tikru momentu nušalino Ponomariovą nuo vadovavimo miestui, apkaltinęs jį nekompetencija ir piktnaudžiavimu valdžia.

SĄVEIKIA SU GIRKINO GRUPOUTE

Štepa ir Ponomariovas, užimdami skirtingas pozicijas, aktyviai sąveikavo su Girkinas grupuote, nors ir buvo nevienodai įsivėlę. Pirmosiomis užgrobtos dienos Štepa viešai palaikė smogikus, nors realus jos vaidmuo apsiribojo simboliškais pareiškimais. Ji nedarė didesnės įtakos karo veiksmams ar vadovavimui.

Ponomariovas – priešingai. Buvo visiškai integruotas į Girkinas sukurtą struktūrą. Jis užtikrino administracinį smogikų palaikymą, kontroliavo civilius gyventojus ir aktyviai dalyvavo propagandoje. Jo veiksmams apsunksino situaciją mieste, paversdami Slovjanšką separatizmo ir teroro tvirtove.

Abu figūrantai tapo tragiškos Slovjansko istorijos dalimi, atskleidžiami, kaip vietiniai valdininkai ir aktyvistai gali tapti ginklu, pakludami galingsnei jėgai.

Vadovaujant Ponomariovui Slovjanske prasidėjo masinės represijos prieš proukrainietiškus piliečius, žurnalistus ir aktyvistus. Žmones suimdavo, tardydavo ir kankindavo. Užfiksuota pagrobimų ir žmogžudysčių atvejų. Anot kai kurių šaltinių, Ponomariovas asmeniškai dalyvavo tardymuose ir sankcionuodavo susidorojimus.

Įvykiai Slovjanske, taip pat Štepos ir Ponomariovo vaidmuo, iki šiol išlieka diskusijų ir tyrimų objektu. Jų veiksmams liudija, kokia sudėtinga ir nevienareikšmė gali būti situacija hibridinio karo sąlygomis.

2014-ŪJŲ LUHANSKAS. PRORUSIŠKI SEPARATISTAI UŽGROBIA VALDŽIĄ

2014-ųjų pavasarį Luhanskas, kaip ir kiti Donbaso miestai, atsidūrė politinės ir karinės nesantaikos epicentre. Įvykus Krymo aneksijai ir Donecko srityje prasidėjus karo veiksmams, prorusiškos jėgos suaktyvėjo ir Luhanske, siekdamas destabilizuoti regioną ir sudaryti prielaidas atskirti jį nuo Ukrainos. Tai buvo chaoso, prievartos ir ryžtingų veiksmų metas. Galiausiai miestą užėmė separatistai.

PRIELAIDOS: POLITINĖ IR EKONOMINĖ SITUACIJA LUHANSKE

Luhansko sritis, kaip dalis pramoninės rytų Ukrainos, visada palaikė glaudžius ekonominius ir kultūrinius ryšius su Rusija. 2014-ųjų vasarį regione išryškėjo antiukrainietiškos nuotaikos, puoselėjamos rusų propagandos. Daugelis vietinių gyventojų, baimindamiesi permainingų, susijusių su europietišku Ukrainos kursu, naująją Kyjivo vyriausybę vertino kaip grėsmę.

Situacija komplikavosi dėl prorusiškų politikų ir oligarchų veiklos. Tarp jų išsiskyrė Oleksandras Jefremovas – buvęs Regionų partijos frakcijos Aukščiausiojoje Radoje lyderis. Jefremovas regione aktyviai palaikė prorusiškus judėjimus, teikdamas jiems finansinį ir politinį prieglobstį. Jo ryšiai su Rusijos elitais ir dalyvavimas Luhansko srities destabilizacijoje vėliau tapo kriminalinių tyrimų objektu.

4

5

PAGRINDINĖS FIGŪROS IR PRORUSIŠKO JUDĖJIMO ORGANIZAVIMAS

Pagrindinėmis figūromis prorusiškame Luhansko judėjime tapo Valerijus Bolotovas ir Ihoris Plotnickis. Bolotovas, buvęs SSRS Oro desanto pajėgų karininkas, ėmė vadovauti ginkluotam separatistų sparnui. Plotnickis, buvęs valdininkas ir verslininkas, atliko politinio lyderio vaidmenį, vėliau tapęs „LLR“ vadovu.

Ideologinę ir finansinę judėjimo paramą teikė struktūros, susijusios su Konstantinu Malofejevu – Rusijos oligarchu, aktyviai rėmusiu Donbaso separatistais. Per jam pavaldžius fondus ir organizacijas j regioną plaukė pinigai, ginklai ir specialistai. Tarp tokių specialistų buvo Rusijos karininkai ir samdiniai, įskaitant ir Krymo aneksijos dalyvius. ×

3. Rusų teroristai Slovjanske 2014 m. „Vikipedija“.
 4. „Liaudies meras“ Viačeslavas Ponomariovas. „Vikipedija“.
 5. Buvusi Slovjansko merė Nelė Štepa. „Vikipedija“.

IŠTUŠTINTA BANKO SĄSKAITA – NE VIENINTELIS PRARADIMAS PRISIJUNGUS PRIE NESAUGAUS BELAIDŽIO INTERNETO

14

1. ESET skaitmeninio saugumo sprendimų ekspertas Lukas Apynis.

Rubrika „Kibernetinis saugumas“
rengiama bendradarbiaujant su
oficialiu ESET atstovu Lietuvoje
„NOD Baltic“.

Keliaudami prisėdate kavinėje, prisijungiate prie nemokamo belaidžio interneto tinklo, o po kurio laiko pastebite, kad banko sąskaita ištuštinta. Tai ganėtinai drastiškas pavyzdys, tačiau taip išties gali nutikti, mat kibernetiniai nusikaltėliai nesunkiai perima informaciją, kai prisijungiama prie nesaugaus viešo interneto tinklo.

Atviri ir nemokami belaidžio interneto tinklai – labai patrauklūs, ypač kelionėse užsienyje. Visgi kibernetinio saugumo ekspertai įspėja, kad dauguma tokių tinklų naudoja nešifruotą ryšį, o tai reiškia, kad bet kuris, prisijungęs prie to paties tinklo, gali stebėti jūsų veiklą internete.

Negana to, kibernetiniai nusikaltėliai gali perimti vartotojų siunčiamą ir gaunamą informaciją, pavyzdžiui, slaptažodžius, elektroninės bankininkystės ar kitus jautrius duomenis.

„Prisijungimo prie nesaugaus interneto tinklo pasekmės paaiškėja tik vėliau – kol naršote, nutekėjusius duomenis pastebėti labai sunku. Tačiau po kurio laiko internete arba tamsiajame internete (angl. „dark web“) gali būti parduvinėjama jūsų asmeninė informacija, vyksta nežinomi bankiniai pavedimai ar kitos bankinės operacijos“, – aiškina „Baltimax“ kibernetinio saugumo inžinierius ir ESET skaitmeninio saugumo sprendimų ekspertas Lukas Apynis.

SAUGUMĄ GALIMA PATIKRINTI

Norint apsisaugoti nuo duomenų nutekėjimo per atvirus interneto tinklus, būtina imtis atsargumo priemonių.

Visų pirma, tinklo saugumą gali išduoti pavadinimas – atkreipus į jį dėmesį, įmanoma apsisaugoti nuo programišių sukurtų belaidžio interneto tinklų. Įmonės ir organizacijos dažniausiai turi aiškiai atpažįstamus pavadinimus, atitinkančius viešos vietos, kurioje esate, pavadinimą. Tačiau ir toks tinklas nebūtinai bus visiškai saugus.

Antra, saugus belaidžio interneto tinklas dažniausiai reikalauja slaptažodžio ir naudoja WPA3 arba WPA2 šifravimą – šią informaciją vartotojai gali pamatyti prieš prisijungdami arba jau prisijungę ir atsidarę nustatymų skiltį savo įrenginyje. Kibernetinio saugumo ekspertas L. Apynis sako pastebintis, kad vis daugiau viešų belaidžio interneto

tinklų pradeda naudoti šifravimą, o tokia tendencija džiugina.

Dar viena svarbi detalė, į kurią verta atkreipti dėmesį, – prisijungus prie nesaugaus tinklo, šiuolaikiniai įrenginiai dažniausiai įspėja apie galimą grėsmę. Dar geriau, jei esate įsidięgę skaitmeninio saugumo programėlę, tokiu atveju prieiga prie nesaugaus tinklo bus blokuojama.

Taip pat apsisaugoti nuo duomenų nutekėjimo prisijungiant prie viešų interneto tinklų gali padėti kompiuteryje ar telefone aktyvuotas virtualus privatusis tinklas (VPN). Kitas saugus būdas prisijungti yra mobilioji saityvė (angl. „Hotspot“), kai iš vieno telefono mobilieji duomenys (internetas) perduodami kitam.

PAMESTAS TELEFONAS – SUKČIŲ TAIKINYS

Nauji įspūdžiai, nematytos vietos ir vis besikeičianti aplinka gali išmušti iš įprastų vėžių, tad dar vienas gana dažnas įvykis kelionėse – pamestas ar pavogtas telefonas.

Eksperto L. Apynio teigimu, praradus telefoną ne tik kyla daug nepatogumų, bet tuo gali pasinaudoti piktavaliai – jį atrinkti ir pavogti ten esančius duomenis, tačiau yra įvairių būdų, kaip sumažinti riziką.

„Su kolega norėjome pažiūrėti, ar sunku atrinkti telefoną nežinant jo slaptažodžio, todėl pabandėme tai padaryti su kelerių metų senumo išmaniuoju telefonu. Nors kodo nežinojome, pasinaudojus saugumo spragomis pavyko jį atrinkti“, – pasakojo kibernetinio saugumo ekspertas L. Apynis.

Pasisavinti asmeniniai duomenys gali būti įvairūs – nuotraukos, susirašinėjimai, prieiga prie socialinių tinklų paskyrų, kitų programėlių – visa tai gali būti panaudota nusikalstamiems sukčių tikslams.

Kaip apsisaugoti, kad pametus telefoną duomenys nebūtų lengvai prieinami? Kibernetinio saugumo ekspertas L. Apynis rekomenduoja naudoti saugius užrakavimo būdus, tai yra sudėtingus slaptažodžius arba biometrinius autentifikavimo būdus, tokius kaip piršto antspaudas ar atrakinimas veido atpažinimu.

Norint išvengti saugumo spragų reikėtų nepamiršti apie programinės įrangos ir operacinės sistemos atnaujinimus. Saugumo programėlių naudojimas, tokių kaip, pavyzdžiui, ESET, leidžia užtikrinti jautrių duomenų šifravimą, galimybę nuotoliniu būdu pašalinti konfidencialius duomenis ir leidžia stebėti prarasto įrenginio veiklą, nustatyti jo buvimo vietą, net galima palikti pranešimą jį radusiam asmeniui.

JEI PAMESTAS DARBINIS TELEFONAS

Kai pametamas įmonės suteiktas mobilusis telefonas, sukčius dominančių duomenų gali būti dar daugiau. L. Apynio teigimu, darbuotojo atsakomybė dėl pamesto telefono priklauso nuo įmonės vidinės politikos. Kai kurios įmonės gali turėti taisykles, apibrėžiančias, ką daryti pametus telefoną ir kokios gali būti pasekmės.

Darbuotojui gali grėsti drausminės priemonės, jei bus nustatyta, kad jis nesilaikė nustatytų saugumo taisyklių ar procedūrų. Darbuotojai taip pat gali gauti pinigines baudas arba net būti atleisti iš darbo.

„Kiekviena įmonė turi pasirūpinti, kad jų darbiniai telefonai būtų tinkamai apsaugoti, pavyzdžiui, naudoti MDM (angl. *Mobile Device Management*) sprendimus, kurie leidžia nuotoliniu būdu valdyti, užrakinti ir ištrinti duomenis. Telefonai turi būti apsaugoti stipriais slaptažodžiais, biometriniais duomenimis, antivirusine programa ir šifravimu. Įmonėms rekomenduojama, o kai kurioms pagal įstatymus ir privaloma reguliariai rengti darbuotojų kibernetinio saugumo mokymus, kuriose supažindinama su kibernetinėmis grėsmėmis ir išmokstama nuo jų apsisaugoti“, – apibendrina L. Apynis. ×

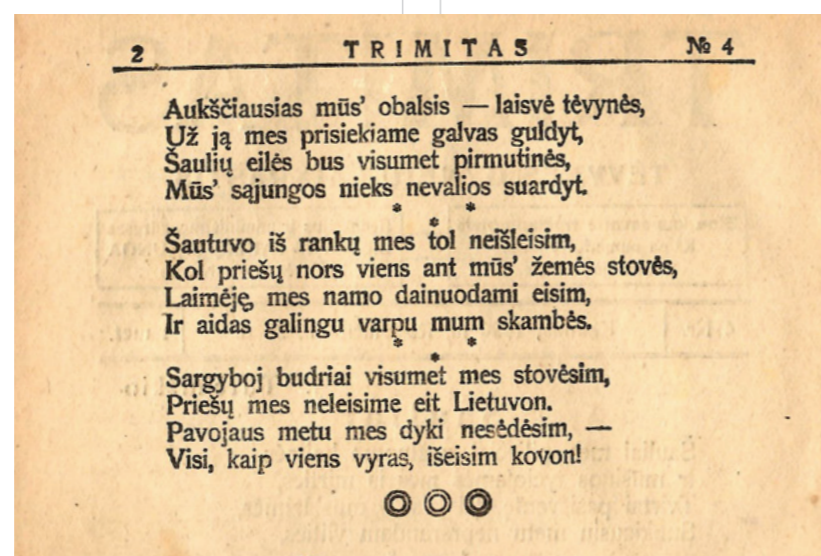
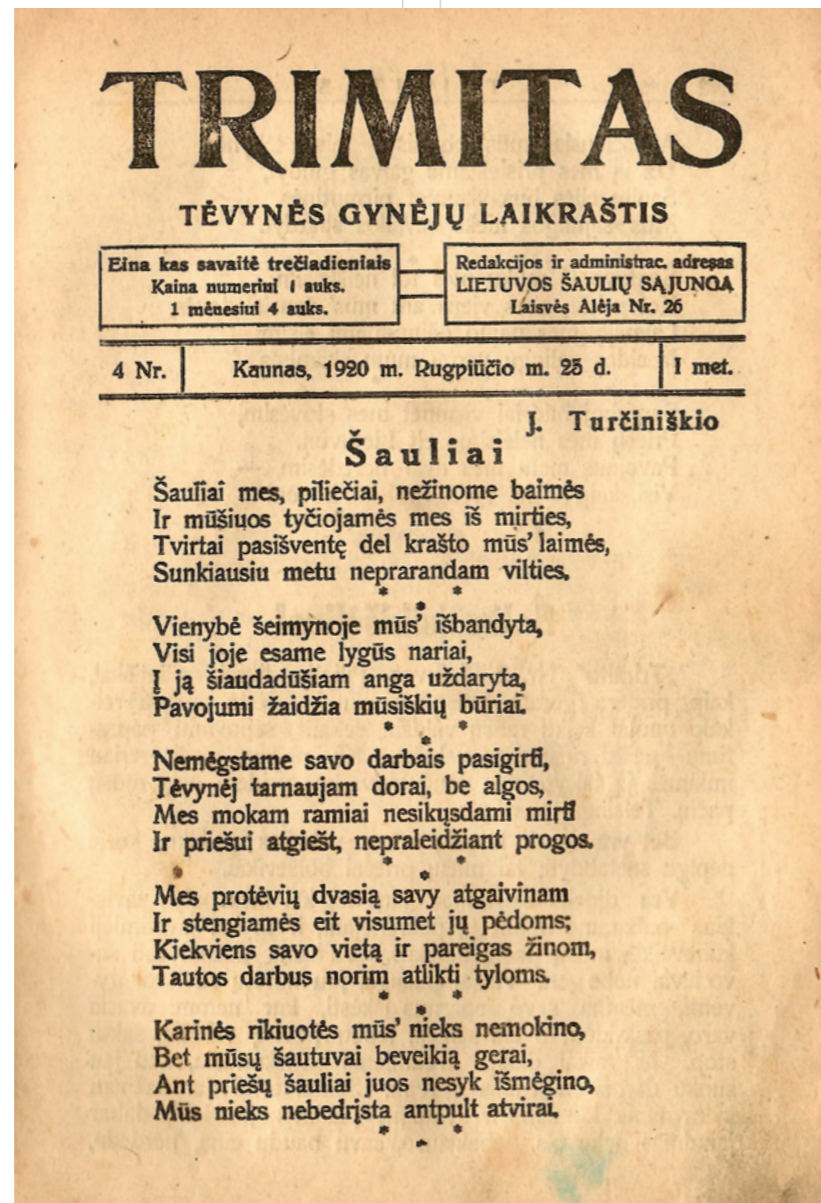
KĄ RAŠĖ „TRIMITAS“?

1920 metų rugpjūčio 25 dieną skai-tytojus pasiekė 4-asis „Trimito“ numeris. Šį kartą, nužėrę laiko dulkes, siūlome atkreipti dėmesį į tituliniam puslapyje skelbiamą J. Turčinskio eilėraštį „Šauliai“.

Šis kūrinys – tai patriotinė, kovinė odė, skirta Lietuvos šaulių sąjungai. Eilėraštyje atsiskleidžia keli pagrindiniai motyvai: drąsa, vienybė, pasiaukojimas, kova už laisvę ir pareiga Tėvynei.

Primename, kad po J. Turčinskio slapyvardžiu slėpėsi teisininkas, poetas, visuomenės ir politinis veikėjas, vienas pirmųjų Lietuvos valstybės kontrolierių Justinas Zubrickas (1868–1925).

Regis, šis eilėraštis tiktų šauliškam maršui, jei kam šautų į galvą sukurti muziką. O prasmė ir esmė, prabėgus daugiau nei šimtui metų, nesikeičia. x

15

MŪSŲ GINKLAS, MŪSŲ MOKSLAS – LIETUVAI TĖVYNEI!

GENEROLO JONO ŽEMAIČIO
LIETUVOS KARO AKADEMIJA

PRASMINGA IR GERBIAMA
PROFESIJA

2 BAKALAURO STUDIJŲ
PROGRAMOS

STIPENDIJA IR KARIŲ
SOCIALINĖS GARANTIJOS

ŠIUOLAIKINĖS GYVENIMO
SĄLYGOS

100 % VALSTYBĖS
FINANSUOJAMOS
STUDIJS

VADO PAREIGOS

KARJERA LIETUVOS
KARIUOMENĖS
VIENETUOSE, NATO
ŠTABUOSE

WWW.LKA.LT

+370 682 31 072

LKA.ATRANKA@MIL.LT

@karoakademija

@lietuvos_karo_akademija

lietuvos karo akademija

PRENUMERUOK IR SKAITYK 2025

Prenumerata metams – 20 eurų
Prenumerata pusmečiui – 10 eurų

www.prenumerata.lt